

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Analýza agregátních ukazatelů ekonomiky ČR

Veronika Demešová

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Demešová Veronika

Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza agregátních ukazatelů ekonomiky ČR

Anglický název

Analysis of aggregate indicators of Czech economy

Cíle práce

Cílem této práce je podrobně a objektivně zanalyzovat makroekonomické ukazatele vývoje české ekonomiky a zhodnotit jejich vývoj v posledních letech.

Metodika

Data ve formě časových řad budou čerpána z údajů Českého statistického úřadu a České národní banky. V teoretické části práce bude použita metoda studia dokumentů, v empirické části práce bude použita analýza časový řad a deskriptivní statistika.

Harmonogram zpracování

1. Zápočet LS / 2012: vyhledání a studium literatury
2. Zápočet ZS/ 2013: vypracování teoretické části
3. Zápočet LS/ 2013: vypracování analytické části a závěru

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

Hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace, zahraniční obchod, vývoj ekonomiky

Doporučené zdroje informací

HELÍSEK, M. Makroekonomie základní kurs, Slaný: Melandrium, 2002.

KADĚŘÁBKOVÁ Anna et al. Hospodářský růst a strukturální změny. Praha. 2002.

MACH, J., KEIL, J., HAVRÁNEK, J., BUREŠOVÁ, M., SOUKUP A. Makroekonomie I., II., III., Praha, 1999

MANKIW, N. Gregory. Zásady ekonomie, Praha: GRADA Publishing, 1999.

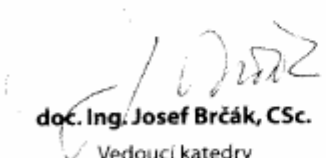
SAMUELSON, Paul A. a NORDHAUS, Viliam D. Ekonomie. Praha: Svoboda, 1991.

Vedoucí práce

Šrédl Karel, doc. Ing. PhDr., CSc.

Termín odevzdání

březen 2013

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza agregátních ukazatelů ekonomiky ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu diplomové práce, panu doc. Ing. PhDr. Karlu Šrédlovi, Csc. za jeho velice vstřícný přístup a jeho cenné rady a připomínky, které mi během zpracování diplomové práce poskytl. Zároveň bych chtěla poděkovat svému manželovi a rodině za to, že mi byli během celého studia oporou.

Analýza agregátních ukazatelů ekonomiky ČR

-

Analysis of aggregate indicators of Czech economy

SOUHRN

Tato diplomová práce se zabývá zhodnocením vývoje makroekonomických ukazatelů v posledních letech. Konkrétně se jedná o vývoj těchto ukazatelů v období od roku 1995 do roku 2011, respektive 2012.

V první části práce jsou popsány hlavní makroekonomické ukazatele, jejich základní charakteristika, způsob jejich výpočtu a jejich dopad na ekonomický vývoj. Tato část je nezbytná pro pochopení sledovaných indikátorů, jejich základní principy, které jsou poté popisovány v praktické části práce.

Další část práce – část analytická - podrobně popisuje vývoj makroekonomických ukazatelů, které byly pro účely této práce zvoleny (hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a bilance zahraničního obchodu). Vývoj těchto ukazatelů je pak sledován samostatně pro Českou republiku a zároveň je zhodnocen vývoj v rámci Evropské unie. Pro každý ukazatel je následně uveden očekávaný budoucí vývoj.

Závěr práce je pak zhodnocením vývoje sledovaných ukazatelů a současně shrnutím současného stavu české ekonomiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hospodářský cyklus, hrubý domácí produkt (HDP), nezaměstnanost, zaměstnanost, inflace, deflace, dovoz, vývoz, bilance zahraničního obchodu.

SUMMARY

This thesis is focused on evaluation of macroeconomic indicators in recent years. Especially the thesis deals with the development of these indicators in the period from 1995 to 2011 or 2012.

The first part describes the main macroeconomic indicators and their basic characteristics, method of their calculation and their impact on economic development. This part is necessary for understanding the mentioned indicators, their basic principles, which are then described in the practical part.

Next part – the analytical part – describes in detail the development of macroeconomic indicators (gross domestic product, unemployment, inflation and balance of the trade). The development of these indicators is then monitored separately for the Czech Republic as well as for the European Union. For each indicator is then placed the expected future development.

The conclusion of the thesis is the appreciation of the development of indicators and also a summary of the current state of the Czech economy.

KEYWORDS

The Economic cycle, Gross Domestic product (GDP), Unemployment, Employment, Inflation, Disinflation, Import, Export, Foreign Trade Balance.

Obsah

1 ÚVOD	11
2 CÍL PRÁCE A METODIKA	12
3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	13
3.1 Hospodářský cyklus	13
3.2 Hrubý domácí produkt	14
3.2.1 Metody výpočtu HDP	14
3.2.2 Nominální a reálný hrubý produkt	17
3.2.3 Čistý domácí produkt	18
3.2.4 Hrubý národní důchod.....	18
3.2.5 Ekonomický blahobyt	18
3.2.6 Ekonomické bohatství	19
3.2.7 Mezinárodní srovnání.....	19
3.3 Nezaměstnanost	20
3.3.1 Měření nezaměstnanosti.....	20
3.3.2 Formy nezaměstnanosti.....	22
3.3.3 Důsledky nezaměstnanosti	23
3.3.4 Politika zaměstnanosti.....	24
3.4 Inflace.....	24
3.4.1 Metody zjišťování inflace	25
3.4.2 Příčiny inflace	27
3.4.3 Závažnost inflace	30
3.4.4 Protiinflační politika.....	31
3.4.5 Phillipsova křivka.....	32
3.5 Platební bilance	33
3.5.1 Složky platební bilance	33
3.5.2 Mechanismy vyrovnání platební bilance.....	34
3.5.3 Stadia platební bilance	35
4 ANALYTICKÁ ČÁST	36
4.1 HDP.....	36
4.1.1 Vývoj HDP v České republice	36
4.1.2 Vývoj HDP v Evropské unii	38
4.1.3 Predikce vývoje HDP v ČR.....	41

4.2	Nezaměstnanost	42
4.2.1	Vývoj nezaměstnanosti v České republice.....	42
4.2.2	Nezaměstnanost dle regionů	44
4.2.3	Další faktory nezaměstnanosti	46
4.2.4	Zaměstnávání cizinců.....	48
4.2.5	Vývoj nezaměstnanosti v EU	49
4.2.6	Budoucí vývoj nezaměstnanosti v ČR	51
4.3	Inflace.....	52
4.3.1	Inflační vývoj v České republice.....	52
4.3.2	Vývoj inflace v Evropské unii.....	56
4.3.3	Předpověď budoucího vývoje inflace	58
4.4	Zahraněční obchod.....	59
4.4.1	Vývoj zahraničního obchodu v České republice.....	59
4.4.2	Vývoj zahraničního obchodu v Evropské unii	65
4.4.3	Budoucí vývoj zahraničního obchodu.....	67
5	ZÁVĚR	68
6	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
7	SEZNAM TABULEK.....	74
8	SEZNAM OBRÁZKŮ	74
9	SEZNAM GRAFŮ.....	75
10	PŘÍLOHY	76

1 ÚVOD

V posledních letech se stále častěji skloňuje výraz „ekonomický vývoj“ ve všech možných pádech. Důvodem je zejména ekonomická krize, která naplno udeřila v roce 2008 a dotkla se ekonomického vývoje všech zemí bez výjimky. A jelikož právě dění na ekonomické scéně se týká každého z nás, může se nás dotknout osobně. v pracovním životě, či jej můžeme pocítit například ve formě zvýšení daní či zdražení potravin, je vhodné, aby se základní ekonomické principy dostaly do širšího povědomí.

V této práci je nejprve objasněn pojem hospodářský cyklus, následně jsou charakterizovány makroekonomické ukazatele, jejichž vývoj je odrazem vývoje ekonomiky v daném státě. Konkrétně se jedná o tyto makroekonomické ukazatele: hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a platební bilance. Vždy je uvedena základní charakteristika jednotlivých ukazatelů a jsou vysvětleny vztahy mezi vývojem ekonomiky a vývojem jednotlivých ukazatelů. Pochopení těchto principů je nezbytné pro získání alespoň obecného přehledu ve světě ekonomiky.

V analytické části práce je zhodnocen vývoj vybraných ukazatelů od roku 1995 do současnosti. Rok 1995 byl vybrán záměrně, protože vypovídací hodnota starších statistických ukazatelů a dat v éře socialismu mohla být z nejrůznějších důvodů zkreslena. Sledované období je navíc dostatečně dlouhé na to, aby v něm bylo možné pozorovat výkyvy v trendech vývoje jednotlivých ukazatelů. Pro každý ukazatel je navíc nastíněn i očekávaný budoucí vývoj.

Jelikož od roku 2004 je Česká republika součástí Evropské unie, nelze opomenout ani fakt, že je třeba zhodnotit vývoj ekonomiky České republiky nejen samostatně, ale i v rámci tohoto společenství. V práci je zhodnocen vývoj sledovaných ukazatelů v období po vstupu ČR do EU, tedy od roku 2004 do současnosti. Toto mezinárodní srovnání umožní vytvořit si představu o tom, jak si Česká republika stojí v porovnání s dalšími členskými státy unie.

V závěru práce je pak shrnut dosavadní vývoj makroekonomických ukazatelů vývoje ekonomiky České republiky a zhodnocen současný stav české ekonomiky.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem této práce je podrobná a objektivní analýza makroekonomických indikátorů vývoje české ekonomiky, zhodnocení vývoje v posledních letech a jejich vzájemná souvislost.

Současně jsou zdůrazněny hlavní ekonomické změny, které měly vliv na vývoj české ekonomiky a je nastíněna i prognóza budoucího vývoje hlavních makroekonomických ukazatelů.

Pro analýzu byly vybrány 4 nejvýznamnější indikátory, a sice: hrubý domácí produkt, inflace, platební bilance a nezaměstnanost. Tyto indikátory jsou často používány právě pro detailní popis ekonomické situace sledované země.

První část práce, část teoretická, se zabývá charakteristikou jednotlivých makroekonomických ukazatelů, je uveden způsob jejich výpočtu a jsou nastíněny i způsoby řešení nežádoucího vlivu působení těchto ukazatelů. Pro zpracování této části práce byla nejprve prostudována odborná literatura zabývající se touto problematikou. V práci jsou použity citace z publikací jak českých, tak i zahraničních autorů.

Praktická část práce je následně zaměřena na vývoj české ekonomiky od roku 1995 do současnosti. Sledované období je dostatečně dlouhé na to, aby v něm mohly být sledovány různé výkyvy vývoje ekonomiky – jak fáze růstu, tak i poklesu. V této části práce je sledován vývoj jednotlivých makroekonomických indikátorů a jsou popsány faktory, které na tyto indikátory působí. Na základě těchto poznatků je pak prognózován vývoj jednotlivých ukazatelů v budoucích obdobích. Zároveň je sledován vývoj makroekonomických indikátorů v rámci Evropské unie.

Podkladem pro zpracování praktické části byly zejména údaje dostupné z internetových stránek institucí, které se zabývají sledováním ekonomické situace a vývojem jednotlivých ukazatelů. Nejčastěji byla využita data dostupná z portálu Českého statistického úřadu, ČNB, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí. Pro zhodnocení situace v Evropské unii pak byly využity údaje dostupné z Eurostatu.

Údaje z výše zmiňovaných zdrojů byly nejprve sebrány a setříděny. Následně byla použita data relevantní pro zpracování této práce. Na základě těchto zdrojů byl analyzován vývoj české ekonomiky v posledních letech a byl nastíněn i vývoj v letech budoucích.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

3.1 Hospodářský cyklus

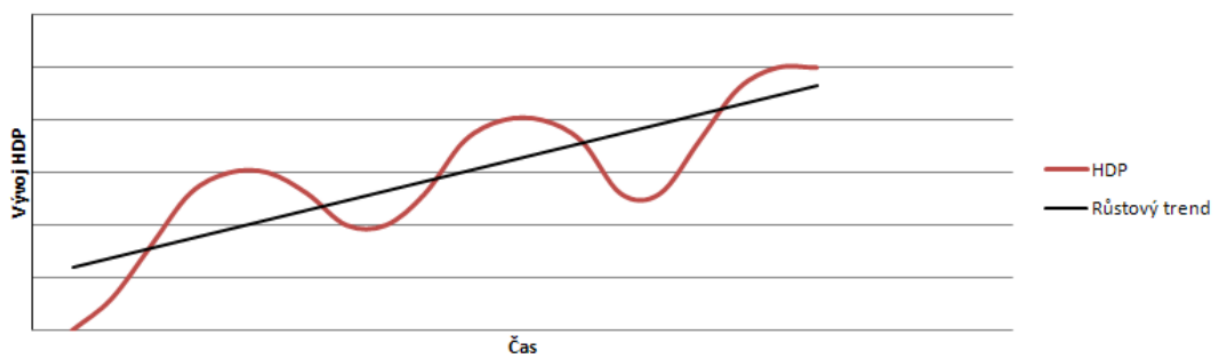
Hospodářský cyklus je definován jako opakovaný sled výrazných expanzí a recesí celkové ekonomické aktivity, který je ohraničen body zvratu [6]. Přičemž za recesi je považováno období mezi vrcholem a sedlem aktivity, a expanzí období mezi sedlem a vrcholem. Délkou cyklu je pak označována doba mezi oběma vrcholy [1].

Další definice označuje hospodářský cyklus jako kolísání reálného HPD kolem trendu potenciálního produktu [10].

Pro sledování ekonomické aktivity je využívá celého spektra ukazatelů, nejvýznamnějším je ale HDP, jako nejlepší dostupný ukazatel.

Modelový příklad hospodářských cyklů znázorňuje Obrázek č.1

Obrázek č. 1: Hospodářský cyklus

Zdroj: [24]

V rámci hospodářského cyklu rozlišujeme dvě jeho fáze: recesi a expanzi. Recesi chápeme významný pokles úrovně ekonomiky pod potenciální produkt. Nastává pokles reálného produktu. Expanze je naopak významný růst reálného produktu nad potenciální produkt. V praxi ale nedochází k porovnávání úrovně ekonomiky s potenciálním produktem, nýbrž se pouze sleduje vývoj reálného produktu [2].

Za recesi je pak považován pokles reálného produktu po dvě po sobě jdoucí čtvrtletí, za expanzi naopak jeho růst [10].

3.2 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) je nejobsáhlejším měřítkem vyprodukovaných statků a služeb v zemi [11]. Pavelka (10, str.17) jej definuje jako: „*tržní hodnota veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období.*“ Jeho hodnota je využívána k mnoha účelům, nejdůležitějším je však jeho využití jako měřítka celkové výkonnosti ekonomiky.

HDP je chápán jako objemový ukazatel výkonnosti ekonomiky, charakterizuje ekonomický rozměr země – čím vyšší je objem HDP, tím větší váhu má daná země v celosvětovém měřítku [8] a [9]. HDP přepočtený na obyvatele (per capita, p. c.) pak vyjadřuje ekonomickou úroveň země – čím vyšší HDP p. c., tím vyšší životní úroveň [12].

3.2.1 Metody výpočtu HDP

Hrubý domácí produkt je možné vypočítat třemi různými způsoby. Ať už je použita pro výpočet HDP jakákoliv z níže uvedených metod, vždy je dosaženo stejného výsledku:

- a) *výdajová metoda,*
- b) *výrobní metoda,*
- c) *důchodová metoda* [10].

Výdajová metoda

Výdajová metoda je nejčastěji používanou metodou pro výpočet HDP. HDP se tímto způsobem vypočítá tak, že se sečtou veškeré výdaje na finální statky a služby. Tyto výdaje se rozdělují na:

Výdaje domácností na spotřebu (C)

Mezi tyto výdaje patří jak výdaje na statky krátkodobé i dlouhodobé spotřeby, tak i výdaje na služby. Spotřeba je největší položkou HDP, její výše se zpravidla pohybuje kolem 50 % z celkového HDP [4].

Investiční výdaje (I)

Investiční výdaje jsou chápány jako reálné výdaje podniků či domácností za účelem zvýšení zásoby kapitálu. Zásoba kapitálu je pak označována jako celkové množství kapitálu v dané ekonomice. Zpravidla se rozlišují dva základní typy investičních výdajů:

- **investice do fixního kapitálu** neboli výdaje podniků a domácností do fixních statků, jež podléhají postupnému opotřebování,
- **investice do zásob** pak představují změnu stavu zásob finálních statků určených k další spotřebě či k prodeji [7].

Vládní výdaje na nákupy statků a služeb (G)

Celkové vládní výdaje se dále dělí na výdaje na nákup statků a služeb (vláda získává určitou protihodnotu) a transferové výdaje (vláda žádnou protihodnotu nezískává). Při výpočtu HDP výdajovou metodou se však výdaje na transfery nezohledňují [3].

Čistý export (NX)

Čistý export neboli rozdíl mezi vývozem a dovozem, je poslední položkou ve výpočtu HDP výdajovou metodou [1].

Tím, že domácnosti či vláda prodávají statky a služby do zahraničí, zvyšují HDP dané země. Proto se export přičítává. Naopak nákup v zahraničí vyrobených statků a služeb představuje snížení HDP dané země, import se tedy odečítá. V případě, že čistý export vykazuje zápornou hodnotu (dovoz převýšil vývoz statků a služeb), je tato položka při výpočtu výdajovou metodou odečtena [10].

Při využití výše uvedeného značení jednotlivých složek výpočtu výdajové metody, je dosaženo následujícího vzorce:

$$\text{HDP} = C + I + G + \text{NX} \quad (3.1.)$$

Výše uvedená rovnice je zároveň identitou, neboť každá spotřebovaná koruna (či jiná měna) na levé straně rovnice je současně součástí jedné ze čtyř složek na pravé straně rovnice. Tuto rovnost zaručuje způsob, jakým jsou jednotlivé proměnné definovány [10].

Výrobní metoda

Další metodou pro výpočet HDP je metoda výrobní. Její podstatou je sečtení přidaných hodnot na jednotlivých stupních výroby. Přidanou hodnotou se rozumí výstup podniku zmenšený o hodnotu spotřebovaných a zpracovaných meziproductů [3].

Takto získaný hrubý produkt je však uveden v tržních cenách, proto je třeba ceny očistit o nepřímé daně a dotace (nepřímé daně budou přičteny, dotace naopak odečteny) [7].

Důchodová metoda

Důchodová, neboli nákladová metoda vychází z principu, že tvorbě statků odpovídá tvorba důchodů plynoucích z poskytování služeb výrobních faktorů, potřebných k vytvoření daných statků. Tyto důchody jsou zároveň nákladem na získání služeb výrobních faktorů.

Důchodovou metodou se tedy HDP získá následovně:

$$\text{HDP} = \text{NI} + a + T = w + i + r + \pi + a + T \quad (3.2)$$

kde:

w – mzdy a platy,

i – čisté úroky (úroky přijaté – úroky zaplacené),

r – renty z půdy a nemovitostí,

π - zisk firem včetně dividend

a – amortizace

T – nepřímé daně.

Jak již bylo uvedeno, využitím kterékoliv z uvedených metod je dosaženo stejného výsledku, nelze tedy ani jednu z nich prohlásit za nejvhodnější [10].

3.2.2 Nominální a reálný hrubý produkt

Hrubý domácí produkt je vždy vyjádřen v peněžních jednotkách. Je však třeba rozlišit běžné ceny či ceny stálé [4].

Aby byl odstraněn problém neustále se měnících cen, bylo potřeba nalézt unikátní měřítko, které by cenovou pohyblivost eliminovalo.

Počítá-li se HDP v cenách běžných, hovoříme o tzv. nominálním produktu. Při použití stálých cen (ceny stanovené k určitému výchozímu roku) se pak HDP označuje za produkt reálný [11].

Toto rozlišení se používá zejména při porovnávání vývoje HDP v časovém horizontu. Porovnáváme-li produkty nominální, není zcela zřejmé, zda změna produktu byla způsobena změnou objemu statků, či změnou jejich cen, případně kombinací obojího [3].

Oproti tomu sleduje-li se HDP v cenách stálých, je snadné vyjádřit skutečný vývoj produktu, tedy změnu jeho objemu.

Rozdíl mezi nominálním a reálným HDP je tedy rozdílem cen ve sledovaných letech. Aby se tyto rozdíly eliminovaly, používá se tzv. deflátor HDP. Deflátor HDP je definován následovně [10]:

$$\text{deflátor HDP} = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} * 100 \quad (3.3)$$

3.2.3 Čistý domácí produkt

Čistý domácí produkt se od HDP odlišuje v interpretaci položky investic. Je třeba vzít v úvahu, že ne všechny investice jsou použity na nákup nových kapitálových statků (čisté investice), ale že část z nich je určena na obnovu znehodnoceného kapitálu. Celkové, neboli hrubé investice jsou vyjádřeny v následujícím vzorci [10].

$$\text{Hrubé investice} = \text{čisté investice} + \text{znehodnocení kapitálu} \quad (3.4)$$

Dle výše uvedeného rozdílu mezi jednotlivými částmi investic je možné vyjádřit čistý domácí produkt následovně:

$$\text{Čistý domácí produkt} = \text{HDP} + \text{znehodnocení kapitálu} \quad (3.5)$$

3.2.4 Hrubý národní důchod

Podle toho, zda byly statky a služby vyprodukovány na území daného státu či nikoliv, rozlišujeme HDP a hrubý národní důchod.

HDP představuje hodnotu všech finálních statků a služeb vyprodukovaných všemi výrobními faktory v držení rezidentů na území daného státu. Oproti tomu hrubý národní důchod vyjadřuje přidanou hodnotu všech finálních statků a služeb vyprodukovaných všemi výrobními faktory v držení rezidentů na území daného státu bez ohledu na to, zda je tato produkce vyrobena na území tohoto státu či v zahraničí [10].

3.2.5 Ekonomický blahobyť

Často se setkáváme s tvrzením, že HDP odráží blahobyť té které země, tedy čím vyšší reálný HDP, tím větší blahobyť. Ekonomický blahobyť je však ovlivňován i dalšími faktory, než pouze produkcí.

Ukazatel blahobytu zohledňuje mimo HDP i složku volnočasových aktivit, práci v domácnostech, tzv. šedou ekonomiku, a v neposlední řadě je zachycen i vliv ekonomiky na životní prostředí [10].

Pro zjednodušení použijeme výše uvedené ve vzorci:

$$\text{Ekonomický blahobyt} = \text{HDP} + \text{aktivity ve volném čase} + \text{domácí práce} + \text{šedá ekonomika} \\ - \text{dopady na životní prostředí} \quad (3.6)$$

3.2.6 Ekonomické bohatství

Pojem ekonomické bohatství je často zaměňován s HDP. Je však třeba zdůraznit, že produkt znamená „tok“, kdežto bohatství je „stav“. Produkt vyjadřuje přírůstek bohatství [3].

HDP zachycuje pouze statky a služby vyrobené v daném období. Bohatství navíc zahrnuje i statky dlouhodobé životnosti (infrastrukturu, starožitnosti).

Nejlépe je tento rozdíl viditelný v mezinárodním srovnání. Pro příklad můžeme uvést dvě země, A a B. Země A patří mezi vyspělé státy, země B je zemí rozvojovou. V zemi B byla ve sledovaném období nalezena ložiska ropy a HDP této země vzrostl do míry srovnatelné se zemí A. Země B však ani zdaleka nedosahuje bohatství země A, značně se liší v životní úrovni (země B nemá vybudovanou infrastrukturu, většina obyvatelstva je ngramotná...). Rozdíl mezi bohatstvím a HDP je tedy patrný [10].

3.2.7 Mezinárodní srovnání

Již několikrát bylo využito pojmu „mezinárodní srovnání.“ Kdy se však mezinárodní srovnání používá a jaké jsou jeho předpoklady?

Mezinárodní srovnání používají ekonomové pro srovnání vývoje ekonomiky jednotlivých států.

Pro srovnání je důležité, aby byl HDP vyjádřen ve stejné měně, nejčastěji USD. To znamená, že se HDP sledované země přepočítá pomocí měnového kurzu. To však někdy může být problematické, jelikož se měnový kurz může výrazně měnit, a tak se může měnit i velikost HDP. Proto se pro přepočet používá tzv. parita kupní síly (PPP – purchasing power parity), neboli konverzní míra, která převádí národní měnu na společnou a zároveň je cenovým deflátorem [4].

V mezinárodním srovnání se ale využívá ještě jednoho ukazatele - HDP per capita, neboli HDP na 1 obyvatele [4].

3.3 Nezaměstnanost

Jedním z faktorů ovlivňujících národní ekonomiku je bezesporu nezaměstnanost. Nezaměstnanost je charakterizována jako nerovnováha na trhu práce, jež je důsledkem celkové nerovnováhy hospodářství [5].

Pro účely měření nezaměstnanosti se obyvatelstvo dělí do 3 skupin:

- a) *zaměstnaní* – obyvatelé ekonomicky aktivní, mající placené zaměstnání či sebezaměstnání;
- b) *nezaměstnaní* – obyvatelé, kteří nemají placené zaměstnání ani sebezaměstnání, aktivně hledající práci a ochotní nastoupit do zaměstnání během určité doby;
- c) *ostatní* – ekonomicky neaktivní obyvatelstvo: děti, studenti, důchodci, invalidé, ženy v domácnosti atd.

První dvě skupiny, tedy zaměstnaní a nezaměstnaní tvoří tzv. pracovní sílu dané země [3].

3.3.1 Měření nezaměstnanosti

Pro analytické účely může být absolutní počet nezaměstnaných důležitým údajem, nicméně je vhodnější použít ukazatel míry nezaměstnanosti.

Míra nezaměstnanosti je procentním podílem nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu. Pro její výpočet se používá následující vzorec [10]:

$$u = \frac{U}{L+U} * 100 \quad (3.7)$$

kde:

u ..... míra nezaměstnanosti v procentech

U ..... počet nezaměstnaných

L ..... počet zaměstnaných.

Měřením nezaměstnanosti je v České republice pověřen Úřad statistiky práce pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí.

V souvislosti s pojmem míra nezaměstnanosti je třeba zmínit i pojmy další – plná zaměstnanost a přirozená míra nezaměstnanosti.

Plná zaměstnanost neznamená, že by v daném státě nebyl nikdo nezaměstnaný, ale jedná se o zaměstnanost, které je dosaženo, když ekonomika pracuje na hladině potenciálního produktu. I když ekonomika vykazuje plnou zaměstnanost, přeci jen existuje určitá – přirozená – míra nezaměstnanosti [5].

Přirozená míra nezaměstnanosti zahrnuje nezaměstnanost frikční a strukturální (popsány dále). Představuje určitý počet lidí, kteří budou z nějakého důvodu vždy nezaměstnaní – časová prodleva mezi ukončením studia a nástupem do zaměstnání apod. [3].

Přirozená míra nezaměstnanosti je determinována hned několika faktory, mezi nejmarkantnější patří:

- *demografické vlivy* – skupiny obyvatel, kteří tradičně vykazují vyšší míru nezaměstnanosti (studenti, ženy);
- *politická situace* – vláda velmi výrazně ovlivňuje trh práce např. ve formě podpory v nezaměstnanosti;
- *strukturální výkyvy v ekonomice* – jsou spouštěcím mechanismem strukturální nezaměstnanosti, tedy nezaměstnanosti v útlumových odvětvích [4].

3.3.2 Formy nezaměstnanosti

Dle hlediska příčiny nezaměstnanosti rozlišuje ekonomická teorie 3 základní formy nezaměstnanosti: frikční, strukturální a cyklickou.

Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost vzniká na základě pohybu pracovníků a zahrnuje časový úsek nutný k vyhledání nového pracovního místa. Vyskytuje se v případech, kdy pracovník např. dostane výpověď a trvá mu určitý čas, než nastoupí do nového zaměstnání. Obdobně lze tuto nezaměstnanost aplikovat i na studenty, kteří po ukončení studia začnou hledat zaměstnání.

V případě frikční nezaměstnanosti se však nejedná o nedostatek volných pracovních míst, ale o vyhledávání stávajících neobsazených pracovních míst. Frikčně nezaměstnaným je tedy člověk pouze dočasně [10].

Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost vzniká v návaznosti na strukturální změny v ekonomice v podmínkách nepružných nominálních mzdových sazeb na základě nedostatečné poptávky v odvětvích, která jsou v útlumu. Oproti tomu vznikají nová odvětví, která nabízejí nové pracovní příležitosti, vyžadují však zcela jinou kvalifikaci, které pracovníci z útlumových odvětví nedosahují. Stávají se z nich strukturálně nezaměstnaní po takovou dobu, než potřebnou kvalifikaci získají [10].

Obdobně dochází ke strukturální nezaměstnanosti z důvodu nedostatečné mobility pracovních sil – v jedné části země je přebytek volných pracovních míst, v druhé části naopak vysoká nezaměstnanost [3].

Strukturální nezaměstnanost tedy odráží kvalifikační či místní nesoulad mezi poptávkou a nabídkou práce [5].

Cyklická nezaměstnanost

Tato forma nezaměstnanosti je spojena s cyklickým vývojem ekonomiky. Počet nezaměstnaných roste v důsledku recese, tedy při poklesu HDP, oproti tomu v období expanze ekonomiky, růstu HDP, dochází ke snižování počtu nezaměstnaných.

Na rozdíl od strukturální nezaměstnanosti zasahuje cyklická nezaměstnanost všechna odvětví ekonomiky bez výjimky [4].

3.3.3 Důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je bezesporu velkým problémem společnosti, nelze se vyhnout jejím následkům: ekonomickým a sociálním.

Ekonomické následky nezaměstnanosti jsou představovány ztrátou produkce (ekonomika vyprodukuje méně, než by mohla na úrovni potenciálního produktu) [3].

Tento vztah vysvětluje i tzv. Okunův zákon, který říká: je-li skutečná míra nezaměstnanosti o 1 procentní bod nad úrovní přirozené míry nezaměstnanosti, skutečný produkt bude o 2 procentní body pod svou potenciální úrovní [3].

Dopady jsou tedy zřejmé v makroekonomickém měřítku, nelze však opomenout ani dopady na jednotlivce, kteří se stali nezaměstnanými.

Sociální dopady nezaměstnanosti se projevují taktéž celospolečensky, tak i individuálně.

V celospolečenském měřítku se jedná především o zvýšení výskytu patologických jevů, jakými jsou např. kriminalita, narkomanie, prostituce apod. Na jednotlivci se projevují tyto dopady ve formě psychických problémů, nemocnosti, rodinných problémů a dalších [10].

3.3.4 Politika zaměstnanosti

Jak již bylo uvedeno výše, politická situace má velký vliv na míru nezaměstnanosti. Vyplácením relativně vysokých dávek podpory v nezaměstnanosti může vláda některé jedince demotivovat od hledání práce.

Na druhou stranu je to právě vláda, kdo může použít nejrůznější opatření v oblasti nezaměstnanosti. Jedná se o opatření aktivní a pasivní, paralelně tedy aktivní a pasivní politika zaměstnanosti [5].

Aktivní politika zaměstnanosti

Souhrn opatření zaměřených na vytváření nových pracovních míst, na zvýšení flexibility pracovní síly, předcházení nezaměstnanosti apod.

V České republice je tato politika uplatňována především ve formě rekvalifikací, podpory absolventských a praktikantských míst atd. [3].

Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politikou se rozumí pouhé zmírňování dopadů nezaměstnanosti prostřednictvím vyplácení podpory v nezaměstnanosti.

Vedle výše uvedených opatření však existuje i další možnost boje proti nezaměstnanosti využitím expanzivní fiskální a monetární politiky [3].

3.4 Inflace

Inflace je označována jako růst všeobecné cenové hladiny.

Současně dochází k poklesu kupní síly peněz, tzn. že za danou peněžní jednotku je možné zakoupit méně statků [10].

Opakem inflace je deflace, tedy snižování cenové hladiny. Zmírnění tempa růstu míry inflace se nazývá desinflace.

Míra inflace je pak definována jako míra změny celkové hladiny a měří se dle následujícího vzorce:

$$\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \quad (3.8)$$

kde:

π ..... míra inflace (v %);

P_t ..... cenová hladina sledovaného roku;

P_{t-1} ..... cenová hladina předcházejícího roku [10].

Vzorec vyjadřuje, o kolik procent vzrostla cenová hladina období t oproti cenové hladině předešlého období $t-1$.

Cenová hladina znázorňuje průměrnou úroveň cen určitého souboru statků sledovaného období ve srovnání s cenami vybraného základního období [10].

3.4.1 Metody zjišťování inflace

K zjišťování inflace se nejčastěji používá index spotřebitelských cen, index cen výrobců nebo deflátor HDP.

Index spotřebitelských cen

Index spotřebitelských cen (CPI – consumer price index) je vůbec nejpoužívanějším měřítkem inflace. CPI měří průměrnou změnu cen, jež spotřebitelé zaplatí za statky a služby zahrnuté v tzv. tržním koši [4].

Tržní koš zahrnuje ceny potravin, nápojů, oděvů, nákladů na bydlení, dopravu, vzdělávání atd. Jednotlivým statkům a službám je dále přiřazena váha podle ekonomické

významnosti té které služby či statku. Následující Tabulka č. 1 znázorňuje váhy jednotlivých kategorií zboží a služeb.

V České republice se používá tržní koš složený z 12 kategorií zboží, které dohromady čítají na 729 statků a služeb. Měsíčně pak statistikové zjišťují jednotlivé ceny statků a služeb, které pak používají při výpočtu CPI.

Tabulka č. 1: Složení spotřebního koše pro CPI

KATEGORIE	VÁHA
Potraviny a nealkoholické nápoje	170,332703
Alkoholické nápoje, tabák	85,987255
Odívání a obuv	47,207768
Bydlení, voda, energie, paliva	253,400912
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	55,190047
Zdraví	24,998575
Doprava	114,887081
Pošta a telekomunikace	39,882587
Rekreace a kultura	93,682015
Vzdělávání	7,768676
Stravování a ubytování	44,258026
Ostatní zboží a služby	62,404355
ÚHRN	1000,000000

Zdroj: [13]

Index CPI je vypočítán dle následujícího vzorce:

$$CPI = \frac{\sum_i \frac{p_{1i}}{p_{0i}} * w_i}{\sum_i w_i} \quad (3.9)$$

kde:

p_{1i} .....cena statku či služby ve sledovaném roce;

p_{0i} .....cena statku či služby v základním období;

w_i .....váha statku či služby ve spotřebním koši.

Index cen výrobců

Index cen výrobců (PPI – producer price index) je ve skutečnosti označení pro souhrn několika indexů (např. index cen zemědělských výrobců, index cen průmyslových výrobců...). PPI vypovídá především o konkurenceschopnosti výrobců [10].

PPI pracuje na stejném principu, jako CPI, tedy sleduje ceny fixního spotřebního koše. Tento koš má ale zcela jiné složení než index spotřebitelských cen.

Deflátor HDP

Dalším cenovým indexem je deflátor HDP. Použití tohoto ukazatele bylo již popsáno v kapitole 3.2.2.

Výhodou použití tohoto indexu je, že zachycuje veškeré statky a služby vyrobené ve sledované ekonomice, nejen vybrané.

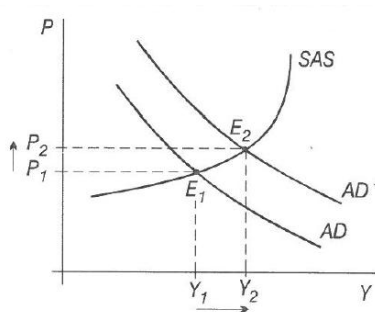
3.4.2 Příčiny inflace

Příčiny inflace lze odvodit z modelu AD – AS. Model ukazuje reakci reálného produktu a cenové hladiny na poptávkové a nabídkové šoky. Z tohoto pohledu lze rozlišit základní formy inflace – poptávkovou a nabídkovou [3].

Poptávková inflace

Inflaci taženou poptávkou způsobují pozitivní poptávkové šoky. Za pozitivní poptávkový šok může být považováno vše, co vede k posunu křivky AD doprava. Takovým šokem může být např. zvýšení vládních výdajů, růst investičních výdajů firem, růst čistého exportu [10]. Průběh poptávkové inflace znázorňuje následující Obrázek č. 2.

Obrázek č. 2: Poptávková inflace

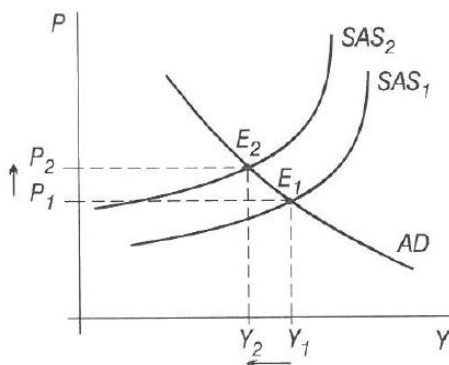
Zdroj: [10]

Původní rovnováhu představuje bod E_1 při rovnovážném produktu Y_1 a rovnovážné cenové hladině P_1 . Po působení pozitivního šoku se křivka AD posune doprava a nastane tak nová rovnováha v bodě E_2 . Došlo k růstu cenové hladiny a navýšení produktu.

Nabídková inflace

Nabídková, nebo též nákladová, inflace je způsobena poklesem agregátní nabídky. Tento pokles způsobují negativní nabídkové šoky, mezi které patří např. růst mezd, růst cen surovin... Průběh nabídkové inflace znázorňuje následující Obrázek č. 3.

Obrázek č. 3: Nabídková inflace

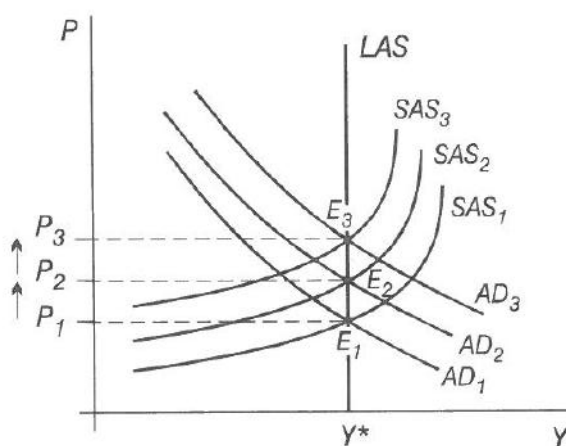

Zdroj: [10]

Výchozí rovnováhu představuje bod E_1 při rovnovážném produktu Y_1 a rovnovážné cenové hladině P_1 . Působením negativního šoku, např. zvýšení mezd, se křivka agregátní nabídky posune doprava nahoru. Nová rovnováha se ustálí v bodě E_2 . Dochází k růstu cenové hladiny, ale k poklesu produkce.

Kromě základních forem inflace se často setkáváme i s pojmem setrvačná inflace. Tento pojem je spojen s tzv. inflačním očekáváním. V podstatě se jedná o to, že každý ekonomický subjekt očekává určitou míru inflace a podle toho se rozhoduje dále. Průběh setrvačné inflace je znázorněn na Obrázku č. 4.

Obrázek č. 4: Setrvačná inflace

Zdroj: [10]

Výchozí rovnováha se nachází v bodě E_1 při rovnovážném produktu Y_1 a cenové hladině P_1 . Ekonomické subjekty však očekávají vyšší míru inflace, požadují tak např. vyšší mzdy. Vyhoví-li jim zaměstnavatel, dojde k nárůstu jeho mzdových nákladů, neboli negativnímu nabídkovému šoku, a křivka AS se posune nahoru. Při nezměněné AD by došlo k růstu nezaměstnanosti a poklesu produktu pod potenciál. Vláda však provede jistá opatření, např. zvýší výdaje, a křivka AD se posune doprava. Vznikne tak nový rovnovážný bod E_2 . Ekonomické subjekty ale i nadále očekávají určitou míru inflace a opět požadují zvýšení mezd. I tentokrát dochází k posunu křivky AS nahoru a křivky AD doprava. Produkt zůstane na své výchozí úrovni, dojde pouze k růstu cenové hladiny.

Tento proces však není konečný a inflace se i nadále zvyšuje. Tomuto jevu se říká mzdová inflační spirála.

3.4.3 Závažnost inflace

Dle závažnosti dělíme inflaci na tři formy: mírnou, pádivou a hyperinflaci.

Mírná inflace

Meziročně dosahuje tato inflace hodnot 0 – 10 %. Obecně je tedy jako mírná inflace označována každá jednociferná inflace. Důvěra v peníze u lidí přetrvává, jelikož ceny jsou relativně stabilní. Lidé si ponechávají hotovost či vklady v bankách a neváhají uzavírat dlouhodobé smlouvy [11].

Pádivá inflace

Inflace vyjádřená dvou až třicifernou hodnotou je označována jako pádivá inflace. Důvěra v peníze se projevuje méně, lidé drží co nejméně peněz. Pádivá inflace je pro fungování hospodářství velmi závažná, nicméně i takto postižené hospodářství má šanci na přežití [11].

Hyperinflace

Míra inflace v řádech stovek až tisíců procent ročně, to je hyperinflace. Hyperinflace je pro hospodářství naprosto ničující, lidé penězům absolutně nedůvěřují, platí v cizích měnách či provozují tzv. barterový obchod (prostá výměna zboží za zboží) [11].

3.4.4 Protiinflační politika

Inflace je bezesporu negativním jevem, proto je třeba ji regulovat, či potlačit účinnými protiinflačními opatřeními.

Mezi nejčastěji používaná opatření patří monetární či fiskální restrikce, odstranění očekávání a cenová a mzdová regulace.

Monetární restrikce

Toto opatření používá centrální banka prostřednictvím své měnové politiky. Jedná se vlastně o snížení množství peněz v oběhu či zvýšení úrokové míry.

Dojde tak k poklesu AD – sníží se nejen produkce a zaměstnanost, ale i cenová hladina [3].

Fiskální restrikce

Prostřednictvím fiskální politiky může vláda ovlivnit míru inflace. Toho dosáhne tak, že například zvýší daně či omezí vládní výdaje.

I v tomto případě dochází k poklesu AD, snížení produkce a zaměstnanosti, ale především cenové hladiny [10].

Odstranění očekávání

Toto opatření se využívá v případě setrvačné inflace. Odstranění očekávání je možné jen tehdy, když centrální banka společně s vládou provádějí důvěryhodnou politiku a změní tak očekávání ekonomických subjektů [11].

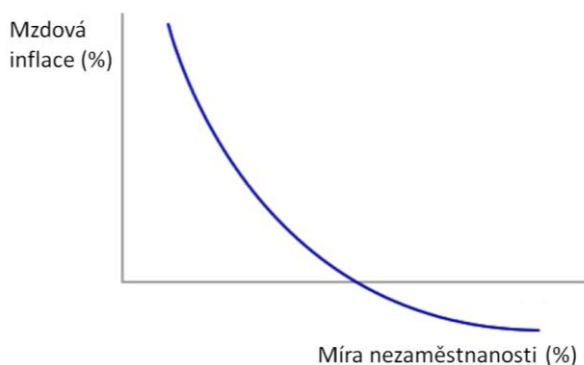
Cenová a mzdová regulace

Opět se jedná o vládní opatření. Vláda jednoduše zastaví růst cen a mezd, čímž však znehodnotí informační funkci cen. Navíc po ukončení regulace se může inflace znovu projevit, proto se toto opatření používá pouze jako doplňkové [10].

3.4.5 Phillipsova křivka

Phillipsova křivka představuje negativní vztah mezi mírou mzdové inflace a mírou nezaměstnanosti [8]. Roste-li míra nezaměstnanosti, klesá mzdová inflace a naopak. Phillipsova křivka je znázorněna na následujícím Obrázku č. 5.

Obrázek č. 5: Phillipsova křivka

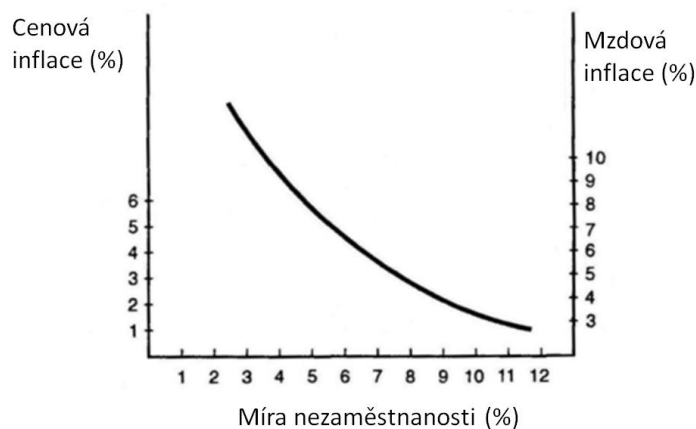

Zdroj: [22]

Tato původní křivka byla v průběhu let nahrazena tzv. Cenovou Phillipsovou křivkou, kdy mzdová inflace byla vyměněna za inflaci cenovou. Cenová Phillipsova křivka je definována obdobně jako křivka využívající mzdovou inflaci, tedy tak, že vyjadřuje negativní vztah mezi cenovou inflací a mírou nezaměstnanosti.

Obrázek č. 6: Cenová Phillipsova křivka

Zdroj: [22]

Tato forma Phillipsovy křivky představuje stav, kdy vláda a centrální banka vybírá ze dvou variant – buď nízké míry nezaměstnanosti, nebo vysoké míry inflace. Nízké míry inflace a nízké míry nezaměstnanosti nelze dosáhnout v jednom okamžiku.

3.5 Platební bilance

Platební bilance je charakterizována jako systematický zápis ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty země za sledované časové období, přičemž jako transakce jsou označovány jak reálné, tak finanční pohyby [11].

3.5.1 Složky platební bilance

Platební bilance je rozdělena na následující části:

Běžný účet je tvořen obchodní bilancí, bilancí služeb, bilancí výnosů a běžnými převody. Největší část tvoří tzv. obchodní bilance, tedy rozdíl mezi dovozem a vývozem.

Finanční účet, jenž zahrnuje kapitálové transfery a zahraniční dluh.

Saldo chyb a opomenutí, které zahrnuje statistické a metodologické nedokonalosti.

Změna devizových rezerv.

Složení platební bilance je zachyceno v Příloze č. 1.

Vyrovnanost platební bilance je dána tím, že každá z transakcí je zachycena v bilanci hned dvakrát – jednou jako kreditní položka, jednou jako debetní položka. Souhrn kreditních položek pak odpovídá souhrnu debetních položek [10].

3.5.2 Mechanismy vyrovnání platební bilance

Tato vyrovnanost je dána pohybem devizových rezerv. Vykazují-li ostatní části platební bilance deficit, devizové rezervy klesají a naopak. Z dlouhodobého hlediska však není vhodný ani pokles, ani růst devizových rezerv, proto se k vyrovnání platební bilance používá následujících mechanismů:

Cenový mechanismus

Převyšuje-li dovoz statků a služeb nad vývozem, na domácím trhu dochází k hromadění zásob a postupnému omezování produkce – dojde ke snížení agregátní poptávky. Následně dojde k snížení cenové hladiny, vzroste vývoz a omezí se dovoz. Platební bilance se začne vyrovnávat.

Měnový mechanismus

Převyšuje-li dovoz statků a služeb nad vývozem, platí domácí ekonomika více zahraniční měny, po které dochází k větší poptávce, a zároveň vyšší nabídce domácí měny. Domácí měna je tedy znehodnocena, což ale vyvolá zvýšení vývozu a pokles dovozu. Platební bilance se začne vyrovnávat.

Tento mechanismus je nicméně účinný pouze v režimu flexibilního měnového kurzu.

Důchodový mechanismus

Dovází-li domácí ekonomika více statků a služeb ze zahraničí, omezuje tím zdroje, které by mohla věnovat své domácí produkci. Snižuje tak svůj HDP. Jelikož je ale výše dovozu závislá právě na výši HDP, se snižujícím se HDP se snižuje také hodnota dovozu [10].

3.5.3 Stadia platební bilance

Bylo definováno celkem 5 stádií vývoje platební bilance země. Tato stadia jsou odrazem přeměny mladé dlužnické země na zralou věřitelskou zemi. Jedná se o tato stadia [11]:

- a) *mladý / rostoucí dlužnický stát* – je charakterizován přebytkem importu nad exportem. Tento přebytek je vyrovnáván zadlužením u ostatních států,
- b) *zralý dlužnický stát* – vyrovnává se hodnota importu a exportu, čistý export se dostává do aktiva. Snižuje se příliv kapitálu z ostatních zemí a je zpomalen růst zahraničního dluhu,
- c) *stát splácející dluhy* – roste čistý export, dochází k odlivu kapitálu z ostatních zemí a klesá zahraniční dluh,
- d) *nový věřitelský stát* – čistý export přechází do deficitu, zahraniční aktiva se zvyšují, slábne odliv kapitálu a čistý dluh se přeměňuje v čistě věřitelskou pozici.
- e) *zralý věřitelský stát* – charakterizován deficitem obchodní bilance, věřitelská pozice je umožněna díky vysokému přílivu důchodů [11].

4 ANALYTICKÁ ČÁST

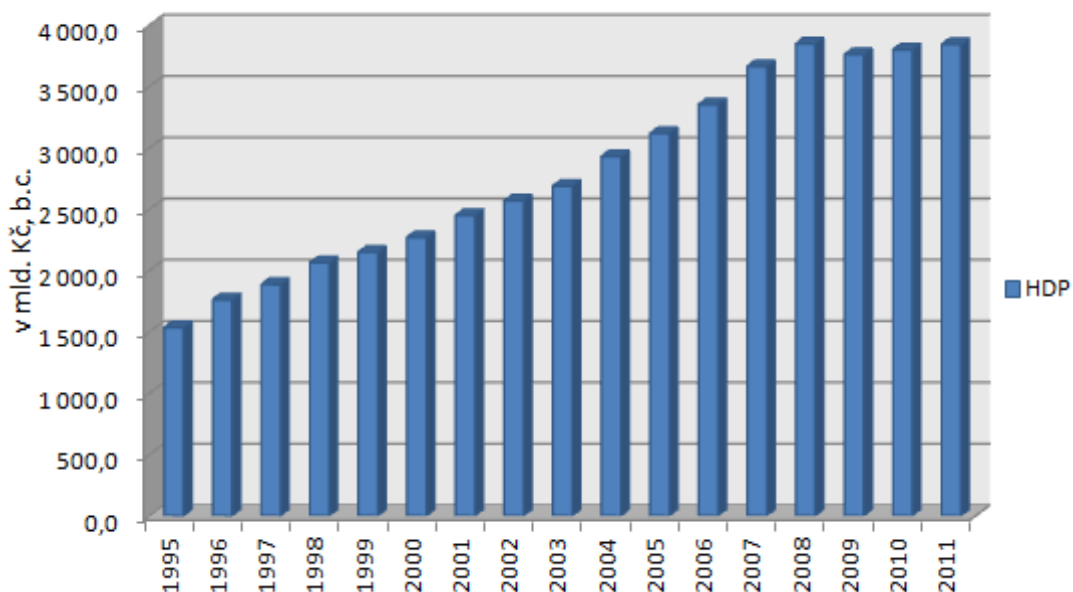
Zásadním omezením při analýze českého hospodářského cyklu jsou poměrně krátké časové řady. Pro účely analýzy vývoje české ekonomiky v této práci budou použita data od roku 1995 z toho důvodu, že vypovídací hodnota starších statistických ukazatelů a dat v éře socialismu mohla být z nejrůznějších důvodů zkreslena. Před rokem 1995 v důsledku probíhající transformace docházelo k výraznému poklesu vývoje hospodářského růstu díky vnějším i vnitřním šokům, jimž byly tranzitivní ekonomiky vystaveny.

4.1 HDP

4.1.1 Vývoj HDP v České republice

Následující Graf č. 1 představuje vývoj české ekonomiky v letech 1995 – 2011.¹

Graf č. 1: Vývoj HDP České republiky v letech 1995 – 2011

Zdroj: [13]

Z grafu je na první pohled patrná stoupající tendence. Za toto období se hodnota HDP více než zdvojnásobila. Rok 1995 patřil k nejúspěšnějším rokům období transformace. Nicméně od roku 1996 začalo tempo růstu zpomalovat. Od zřetelného

¹ Přesné údaje pro rok 2012 nebyly v době dokončení práce k dispozici.

posílení ekonomiky v roce 1999 docházelo i v následujících letech k růstu HDP v průměru 2,8 % ročně. Nutno však zmínit, že od vzniku samostatné České republiky bylo možné identifikovat tři období, která se značně podepsala na změnách trendu vývoje. V prvním z nich, v letech 1993 – 1995 se vývoj HDP zvýšil o 12,9 %, v dalším období, v letech 1996 – 1999, došlo k jeho snížení o 1,3%. V následujících čtyřech letech, tedy do roku 2003 pak opět vzrostl o 11,8 %.

V desetiletém období, tedy v letech 1993 – 2003, růst HDP neodrážel možnosti, které nabízel dostupný výrobní potenciál, hrubý fixní kapitál či přímé zahraniční investice. Výrazný vliv na růst HDP měl především vývoj čistého vývozu, který v tomto období převýšil 1,22 krát celkový vývoz [13].

Hlavní výdajovou položkou v období 1999 – 2003 byly výdaje domácností na celkovou spotřebu, které způsobily růst HDP o 7,0 p.b. Výdaje na tvorbu fixního kapitálu přispěly k růstu HDP o 4,3 p.b.

Rok 2006 byl pro českou ekonomiku rokem ve znamení značných výkyvů, které měly za následek prudké a intenzivní tempo růstu české ekonomiky. V tomto roce došlo k mimořádným strukturálním změnám v ekonomice, a to jak na poptávkové, tak i nabídkové straně. Tím se jen potvrdil fakt, že dopad celosvětové krize se dotkl právě i české ekonomiky [14].

Růst HDP je výrazně ovlivněn změnami ve struktuře, citelný byl především růst vývozu zboží nad dovozem (čistý vývoz tvořil 4/5 růstu), svůj vliv zvýšily i výdaje na konečnou spotřebu. Oproti tomu růst HDP snížila tvorba hrubého kapitálu.

Z Grafu č. 1 jasně vyplývá, že v roce 2008 došlo ke snížení tempa růstu HDP. Důvodem tohoto poklesu je světová finanční krize, která přetrvávala až do roku 2010, kdy došlo ke znovu oživení ekonomiky a opětovnému růstu HDP.

Pokles výkonnosti české ekonomiky se potvrdil i v následujícím roce 2009, kdy HDP reálně klesl o 4,2 %. Tento pokles byl větší, než ve zbývajících 26 zemích EU, tím pádem se pozice České republiky v tomto společenství mírně zhoršila. Byl zaznamenán pokles tvorby zásob a tvorby fixního kapitálu, došlo taktéž ke snížení míry investic i míry úspor. Klesala výkonnost základních odvětví, zejména průmyslu, kde rovněž klesla i

zaměstnanost. Meziročně poklesla hodnota nových zakázek vybraných odvětví průmyslu, klesal také počet vydaných stavebních povolení.

Zcela v souladu s probíhající recesí klesaly i ceny výrobců, oproti tomu byl zaznamenán růst cen ve stavební výrobě a rostly i ceny služeb.

Rok 2009 se také zapsal jako rok největšího schodku státního rozpočtu za celou dobu existence ČR, jež byl vyvolán značným poklesem příjmů při neustálém růstu výdajů.

Meziroční růst HDP v roce 2010 dosáhl hodnoty 2 %. Na nabídkové straně ekonomiky se na růstu podílel nejvíce zpracovatelský průmysl, nejnižší hrubá přidaná hodnota (HPH) byla naopak vytvořena ve stavebnictví. Na poptávkové straně nejrychleji rostl čistý vývoz i mírně se zvyšující výdaje na konečnou spotřebu. Znatelný byl i nárůst výkonnosti průmyslu, jež začal růst poprvé po pěti čtvrtletích, kdy neustále klesal.

Dynamika vývoje HDP byla v roce 2011 charakterizována sestupnou tendencí v jednotlivých čtvrtletích, což do jisté míry odráželo vývoj ekonomik ostatních evropských států. Nicméně struktura růstu podle složek HDP ukazuje, že útlum české ekonomiky způsobily především domácí podmínky.

HDP meziročně reálně vzrostl o 1,7 %, přičemž tento růst byl ovlivněn výlučně pouze zahraničním obchodem, jež přidal meziročnímu růstu HDP 2,6 p.b., ostatní složky růst hospodářství snižovaly: výdaje vládního sektoru o 0,3 p.b., výdaje na konečnou spotřebu domácností o 0,2 p.b., investice o 0,3 p.b. či změna stavu zásob o 0,1 p.b.

Rok 2012 byl pro českou ekonomiku opět rokem recese, kdy HDP klesl o 1,2 %. Přispěly k tomu zejména výdaje domácností na konečnou spotřebu, jež se v tomto období reálně snížily o 3,5 %. Nepříznivě se vyvíjely i výdaje vládního sektoru, které snížily tempo růstu HDP o 0,2 p.b., tvorba hrubého kapitálu o 0,8 p.b. Příznivý byl pouze výsledek zahraničního obchodu, jež přispěl tempu HDP 1,5 p.b. [17].

4.1.2 Vývoj HDP v Evropské unii

Dne 1. května roku 2004 vstoupila Česká republika spolu s dalšími 9 státy (Polsko, Maďarsko, Slovensko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Kypr, Malta a Slovinsko) do Evropské unie (EU). Toto členství má na Českou republiku významný dopad, jelikož politika Evropské unie zasahuje menším či větším dílem do ekonomiky každé členské země. V současné době čítá EU 27 členských států, jejichž základní charakteristika je uvedena v Příloze č. 2.

Období v letech 2003 – 2007 bylo pro EU 27 obdobím meziročního růstu HDP celkově o 2 – 3 %. Největší podíl na tomto růstu měly především tzv. pobaltské státy, tedy Litva, Lotyšsko a Estonsko, jež dosáhly ve sledovaném období meziročního růstu dokonce přes 10 %. Poměrně vysoké meziroční přírůstky lze sledovat i např. u Irska, Lucemburska, České republiky a Slovenska. Rostoucí míru reálného HDP lze ale vysledovat i u všech ostatních členských států.

Zlomovým rokem se stal rok 2008, kdy svět zasáhla ekonomická krize. Míra růstu reálného HDP pro EU 27 se pohybovala kolem 0,3 %. Klesající hodnoty HDP bylo možné pozorovat paradoxně právě v pobaltských státech, které až do tohoto roku vykazovaly vysokou míru růstu. Krize pak ovlivnila i další severské státy jako Dánsko, Irsko a Švédsko, dále byly ovlivněny státy jižní Evropy – Itálie a Řecko. Pokles výkonnosti ekonomiky lze také pozorovat v jinak stabilních ekonomikách Velké Británie či Francie.

Oproti tomu některé státy i v „krizovém“ roce vykázaly poměrně slušný meziroční nárůst, za povšimnutí stojí určitě Rumunsko s meziročním nárůstem 7,3 %, Bulharsko (nárůst 6,2 %), Polsko (5,1 %) či Slovensko (5,8 %). Právě tyto státy měly „na svědomí“ pozitivní směr růstu HDP v celém společenství. Růst byl ovlivněn zejména exportem a investicemi.

V roce 2009 dopadla ekonomická krize na všechny státy společenství s výjimkou Polska, které vykázalo meziroční růst míry HDP ve výši 1,6 %. Meziroční pokles HDP společenství ve výši 4,3% byl ovlivněn zejména propadem ekonomiky v pobaltských státech, kde meziroční pokles míry růstu HDP dosáhl dvouciferných hodnot, konkrétně: Lotyšsko (pokles o 17,7 %), Litva (14,8 %) a Estonsko (14,1 %).

Přehledně je vývoj míry růstu HDP států Evropské unie zachycen v Tabulce č. 2. V tabulce je navíc nastíněn i očekávaný budoucí vývoj jednotlivých států, prognózovány jsou údaje pro rok 2013 a 2014. Z tabulky je patrné, že v roce 2013 je předpokládán minimální nárůst HDP ve výši 0,1 %. V dalším z predikovaných období, v roce 2014, je již očekáván nárůst ve výši 1,6 % v rámci celého společenství. Tento růst by měly opět ovlivnit ekonomiky pobaltských států, dále pak ekonomika Švédska, Polska či Slovenska. Negativní vývoj je očekáván na Kypru.

Tabulka č. 2: Míra růstu reálného HDP v EU27

stát / rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EU (27 countries)	1.5	2.5	2.1	3.3	3.2	0.3	-4.3	2.1	1.5	-0.3	0.1	1.6
Belgium	0.8	3.3	1.8	2.7	2.9	1.0	-2.8	2.4	1.8	-0.2	0.1	1.4
Bulgaria	5.5	6.7	6.4	6.5	6.4	6.2	-5.5	0.4	1.8	0.8	0.1	2.0
Czech Republic	3.8	4.7	6.8	7.0	5.7	3.1	-4.5	2.5	1.9	-1.3	0.1	1.9
Denmark	0.4	2.3	2.4	3.4	1.6	-0.8	-5.7	1.6	1.1	-0.6	0.1	1.7
Germany	-0.4	1.2	0.7	3.7	3.3	1.1	-5.1	4.2	3.0	0.7	0.1	2.0
Estonia	7.8	6.3	8.9	10.1	7.5	-4.2	-14.1	3.3	8.3	3.2	0.1	4.0
Ireland	3.9	4.4	5.9	5.4	5.4	-2.1	-5.5	-0.8	1.4	0.7	0.1	2.2
Greece	5.9	4.4	2.3	5.5	3.5	-0.2	-3.1	-4.9	-7.1	-6.4	0.1	0.6
Spain	3.1	3.3	3.6	4.1	3.5	0.9	-3.7	-0.3	0.4	-1.4	0.1	0.8
France	0.9	2.5	1.8	2.5	2.3	-0.1	-3.1	1.7	1.7	0.0	0.1	1.2
Italy	0.0	1.7	0.9	2.2	1.7	-1.2	-5.5	1.7	0.4	-2.4	0.1	0.8
Cyprus	1.9	4.2	3.9	4.1	5.1	3.6	-1.9	1.3	0.5	-2.4	0.1	-1.3
Latvia	7.6	8.9	10.1	11.2	9.6	-3.3	-17.7	-0.9	5.5	5.6	0.1	4.1
Lithuania	10.3	7.4	7.8	7.8	9.8	2.9	-14.8	1.5	5.9	3.6	0.1	3.6
Luxembourg	1.7	4.4	5.3	4.9	6.6	-0.7	-4.1	2.9	1.7	0.2	0.1	1.6
Hungary	3.9	4.8	4.0	3.9	0.1	0.9	-6.8	1.3	1.6	-1.7	0.1	1.3
Malta	0.7	-0.3	3.6	2.6	4.1	3.9	-2.6	2.9	1.7	0.8	0.1	2.0
Netherlands	0.3	2.2	2.0	3.4	3.9	1.8	-3.7	1.6	1.0	-0.9	0.1	1.1
Austria	0.9	2.6	2.4	3.7	3.7	1.4	-3.8	2.1	2.7	0.8	0.1	1.9
Poland	3.9	5.3	3.6	6.2	6.8	5.1	1.6	3.9	4.3	2.0	0.1	2.2
Portugal	-0.9	1.6	0.8	1.4	2.4	0.0	-2.9	1.9	-1.6	-3.2	0.1	0.8
Romania	5.2	8.5	4.2	7.9	6.3	7.3	-6.6	-1.1	2.2	0.3	0.1	2.5
Slovenia	2.9	4.4	4.0	5.8	7.0	3.4	-7.8	1.2	0.6	-2.3	0.1	0.7
Slovakia	4.8	5.1	6.7	8.3	10.5	5.8	-4.9	4.4	3.2	2.0	0.1	2.9
Finland	2.0	4.1	2.9	4.4	5.3	0.3	-8.5	3.3	2.8	-0.2	0.1	1.2
Sweden	2.3	4.2	3.2	4.3	3.3	-0.6	-5.0	6.6	3.7	0.8	0.1	2.7
United Kingdom	3.8	2.9	2.8	2.6	3.6	-1.0	-4.0	1.8	0.9	0.2	0.1	1.9

Zdroj: [16]

Průměrný HDP na obyvatele uvedený ve standardu kupní síly PPS se v průměru EU 27 pohybuje v hodnotách od 20 000 do 25 000. Česká republika pak ve sledovaném období dosáhla hodnot od cca 16 000 do 20 000, je tedy lehce pod průměrem EU 27. Navzdory tomu ale vykazuje nejlepší výsledky ze všech zemí bývalého východního bloku a dokonce vykazuje lepší výsledky, než některé země z původní EU 15, například Portugalsko.

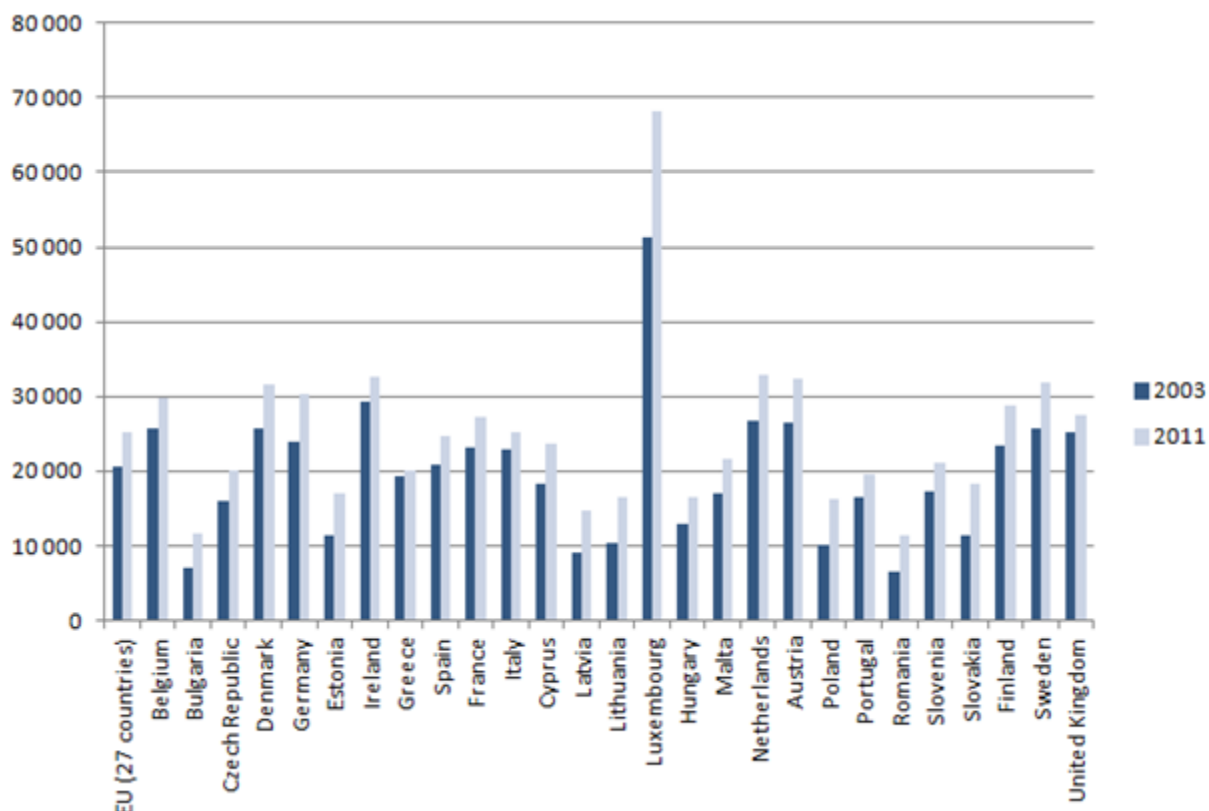
Pomyslným vítězem v rámci EU 27 je Lucembursko, které převyšuje průměr více než dvojnásobně. O post nejslabšího članku se pak dělí Bulharsko s Rumunskem, které dosahovaly necelé poloviny evropského průměru. Nutno však podotknout, že právě tyto státy zaznamenaly nárůst HDP na obyvatele, ve sledovaném období se jedná o téměř dvojnásobný nárůst -

Bulharsko ze 7000 v roce 2003 na 11600 v roce 2011 a Rumunsko z 6500 v roce 2003 na 11500 v roce 2011.

Pozitivním zjištěním je, že u všech států bez výjimky došlo za sledované období (2003 - 2011) k nárůstu HDP na obyvatele. Názorně je tento stav zachycen na následujícím Grafu č. 2. Hodnoty pro jednotlivé státy jsou uvedeny v Příloze č. 3.

Graf č. 2: Srovnání vývoje HDP v t.c., PPS na obyvatele v roce 2003 a 2011

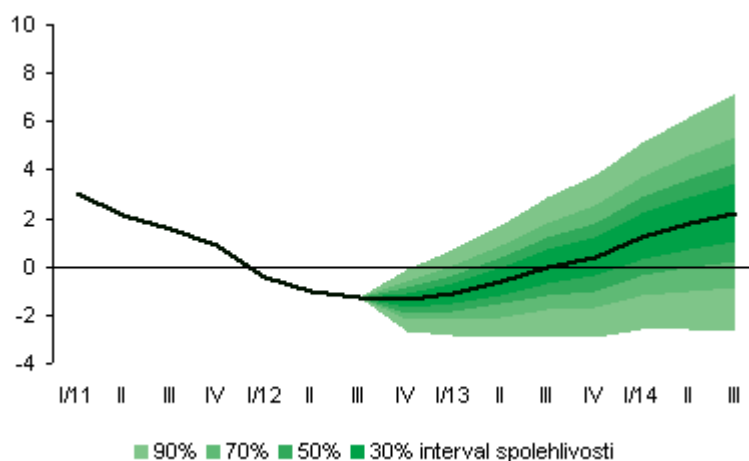
Zdroj: autorka práce dle [16]

4.1.3 Predikce vývoje HDP v ČR

Budoucí vývoj hrubého domácího produktu se bude do značné míry odrážet od dění na okolních trzích, na něž dopadne druhá vlna celosvětové krize. Nelze však s jistotou určit, která odvětví budou krizí zasažena tentokrát, jak dlouho krize potrvá a jaký bude reálný dopad na ekonomické ukazatele.

Tato nejistota se odráží i v predikcích erudovaných institucí, jako jsou Česká národní banka, Český statistický úřad, Ministerstvo financí či Světová banka. Následující Graf č. 3 zachycuje predikci vývoje HDP podle ČNB.

Graf č. 3: Prognóza vývoje HDP

Zdroj: [15]

Graf č. 3 zachycuje nejistý budoucí vývoj sezonně očištěného růstu HDP. S 30 % pravděpodobností je predikován mírný pokles o 0,3 % v roce 2013, oproti tomu v dalším roce, tedy v roce 2014 je predikován růst HDP o 2,1 %.

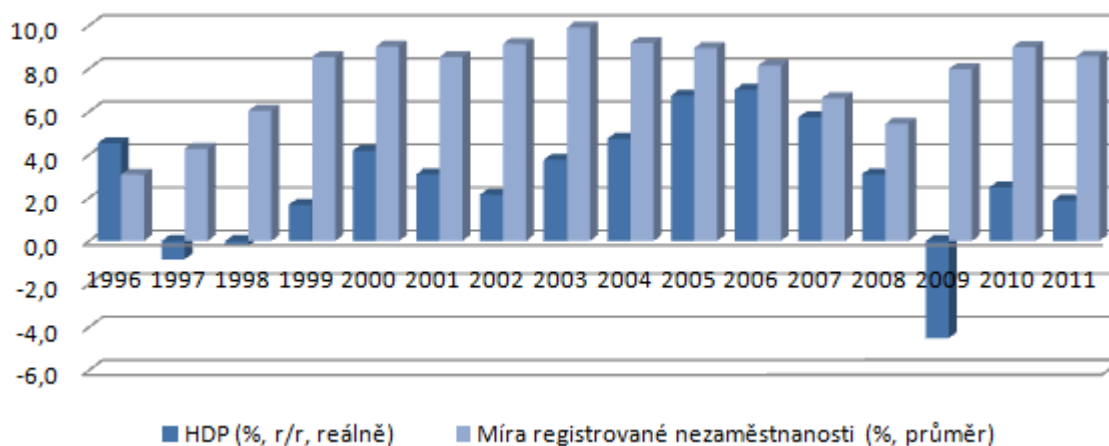
4.2 Nezaměstnanost

4.2.1 Vývoj nezaměstnanosti v České republice

Nezaměstnanost je obecně strašákem všech světových ekonomik. Proto právě údaje o růstu zaměstnanosti, či vývoji nezaměstnanosti patří mezi nejvíce sledované ukazatele výkonnosti ekonomiky. Trh práce je s reálným stavem ekonomiky velice úzce spjat, neboť v době ekonomického růstu klesá nezaměstnanost a naopak v období recese dochází ke zvyšování míry nezaměstnanosti.

Vzájemný vztah ekonomického vývoje a nezaměstnanosti je zachycen na následujícím Grafu č. 4.

Graf č. 4: Vztah vývoje HDP a míry registrované nezaměstnanosti

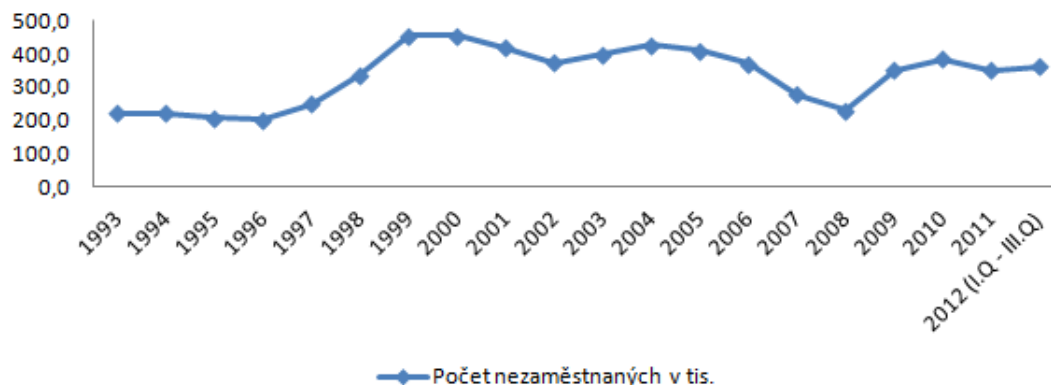
Zdroj: [15]

Od roku 1996, kdy se míra registrované nezaměstnanosti pohybovala kolem 3 %, začala její hodnota v následujících letech pozvolna stoupat. Tento růst trval až do roku 2000, kdy míra registrované nezaměstnanosti dosáhla hodnoty 9 % a na této hodnotě se víceméně ustálila i v dalších letech. Poté začal mírný pokles tohoto ukazatele až do roku 2008, kdy míra registrované nezaměstnanosti byla na úrovni 5,44 %. V důsledku celosvětové ekonomické krize, která se nevyhnula ani české ekonomice, pak v roce 2009 došlo k opětovnému nárůstu míry registrované nezaměstnanosti téměř o 3 %, na úroveň 7,98 %, a v dalších letech docházelo k dalšímu navyšování.

Zatímco počet nezaměstnaných obyvatel se v roce 1993 pohyboval na úrovni cca 220 tis., v roce 1996 se dostal až na úroveň 200 tis. V následujících letech nicméně docházelo k jeho opětovnému nárůstu, kdy v roce 1999 poprvé dosáhl hranice 450 tis. nezaměstnaných obyvatel. Tento nepříznivý počet se udržel až do roku 2001, kdy se počet nezaměstnaných obyvatel začal snižovat a jeho stav se ustálil s většími či menšími výkyvy kolem čísla 400 tis. Tento trend přetrvával až do roku 2008, kdy je zcela patrný pokles počtu nezaměstnaných až na 229 tis., což je počet téměř identický s údaji z roku 1993. Jak již ale bylo zmiňováno, ekonomická krize způsobila znovunavýšení tohoto počtu o více

než 150 tis. obyvatel, tedy na 352 tis. Na této hranici se s určitými výkyvy drží v podstatě dodnes. Vývoj počtu nezaměstnaných obyvatel je znázorněn na následujícím Grafu č. 5.

Graf č. 5: Počet nezaměstnaných obyvatel

Zdroj: [15]

4.2.2 Nezaměstnanost dle regionů

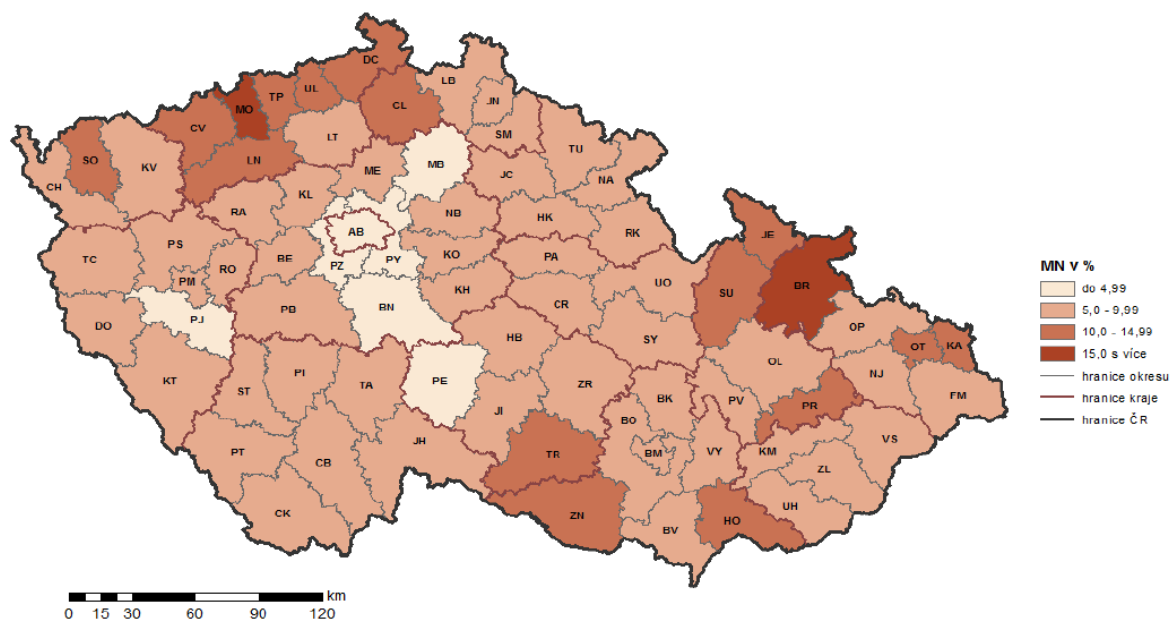
Ekonomické příčiny nezaměstnanosti byly již popsány v teoretické části práce, nyní bude pozornost zaměřena zejména na další faktory, které ovlivnily míru nezaměstnanosti v České republice.

Míru nezaměstnanosti podle jednotlivých okresů zachycuje Obrázek č. 7. Tradičně nejvyšší hodnoty nezaměstnanosti vykazují okresy Most (15,57 %) a Ostrava (11,4 %), v nichž převládá zejména těžební průmysl. Mezi další oblasti s vyšší mírou nezaměstnanosti pak patří oblast severozápadních Čech a severní Moravy – zde se pohybuje míra nezaměstnanosti v hodnotách kolem 10 %.

Oproti tomu je pak v některých okresech míra nezaměstnanosti mnohonásobně nižší. K těmto okresům patří hlavní město Praha, kde se míra nezaměstnanosti drží dlouhodobě kolem 2 – 4 %, dále okresy Praha-východ či Praha- západ či okres Plzeň-jih. Zde je vykazována míra nezaměstnanosti do 7 %.

Tato regionální nesourodost je dána především koncentrací výrobních podniků kolem větších měst, zejména pak kolem Prahy.

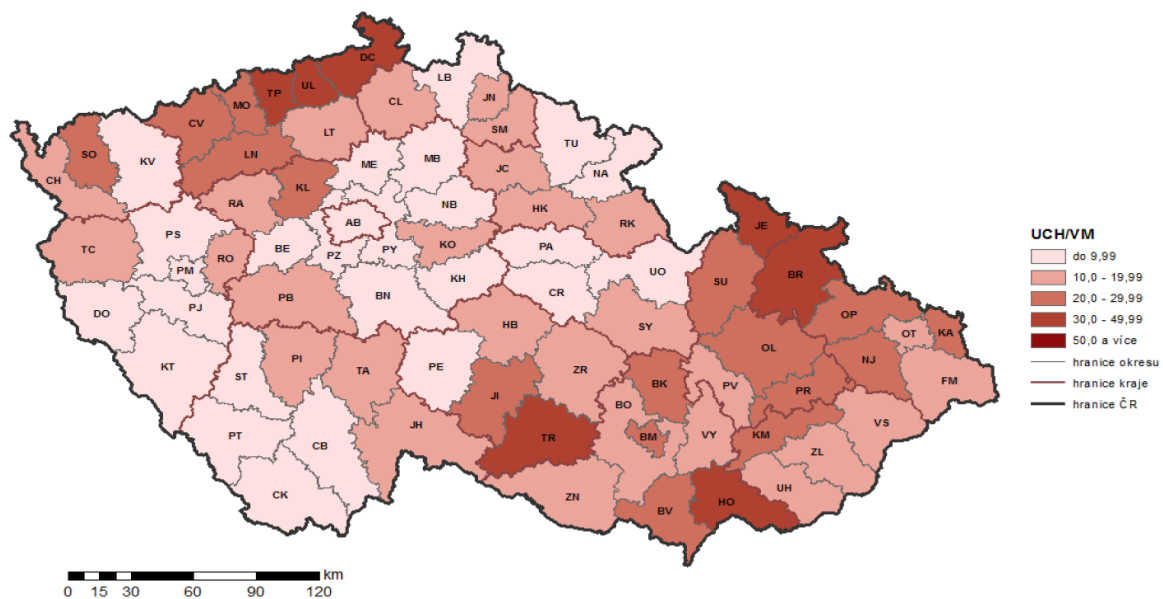
Obrázek č. 7: Míra nezaměstnanosti podle okresů

Zdroj: [19]

Ruku v ruce s mírou nezaměstnanosti v jednotlivých okresech jde i další ukazatel, a sice počet volných uchazečů o 1 pracovní místo, jenž je zachycen na Obrázku č. 8.

Obrázek č. 8: Počet volných uchazečů o 1 pracovní místo

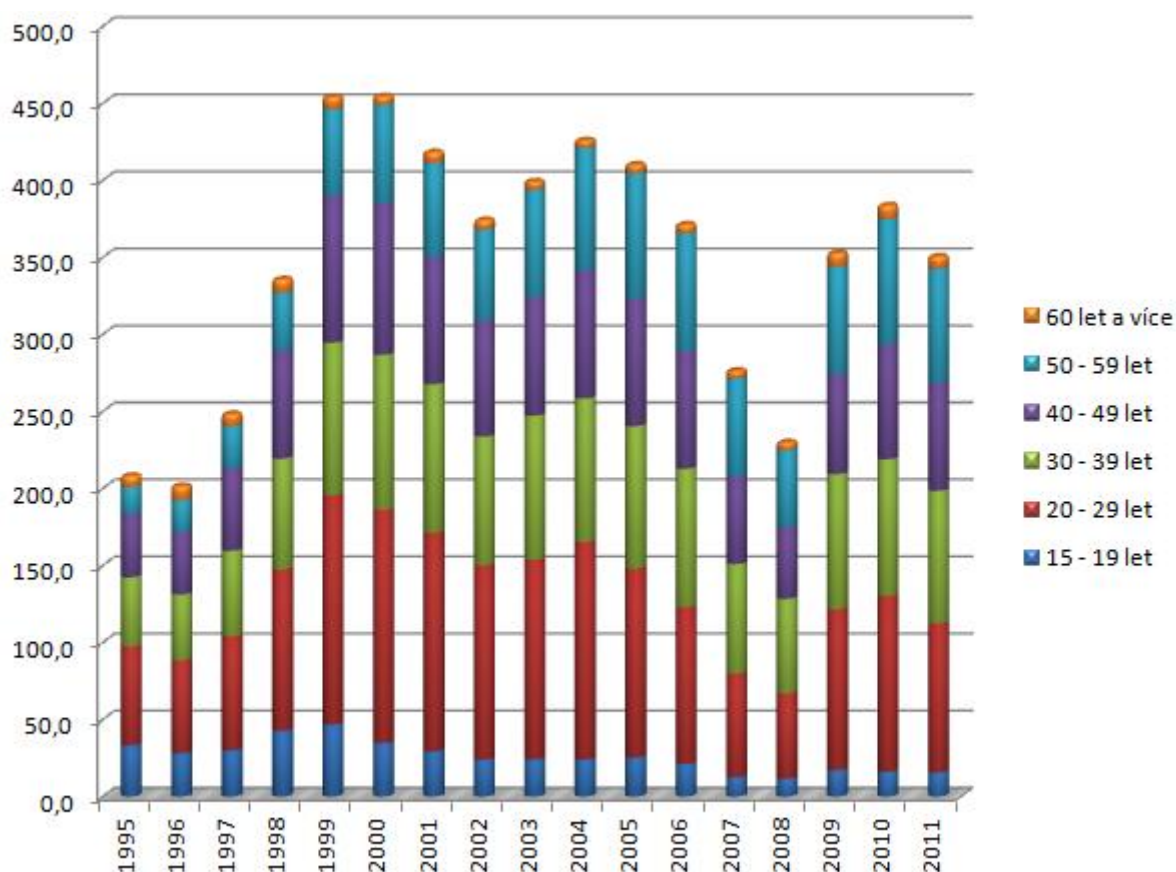

Zdroj: [19]

4.2.3 Další faktory nezaměstnanosti

Na nezaměstnanost má značný vliv i dosažený stupeň vzdělání, věk a pohlaví. Na následujícím Grafu č. 6 je znázorněna struktura nezaměstnaných podle věku. Z grafu je patrné, že téměř ve všech sledovaných obdobích, s výjimkou let 2007 a 2008, patří nechvalné prvenství věkové kategorii 20 – 29 let, která tvoří ve všech sledovaných obdobích téměř 30 % všech nezaměstnaných. Druhé místo je pak rozděleno mezi věkové kategorie 30 – 39 let a 40 – 49 let, které se drží kolem hranice 20 % ze všech nezaměstnaných. Nejmenší míru nezaměstnanosti pak vykazuje věková hranice nad 60 let, která se ve všech sledovaných obdobích pohybovala kolem hranice 2 – 3 % ze všech nezaměstnaných.

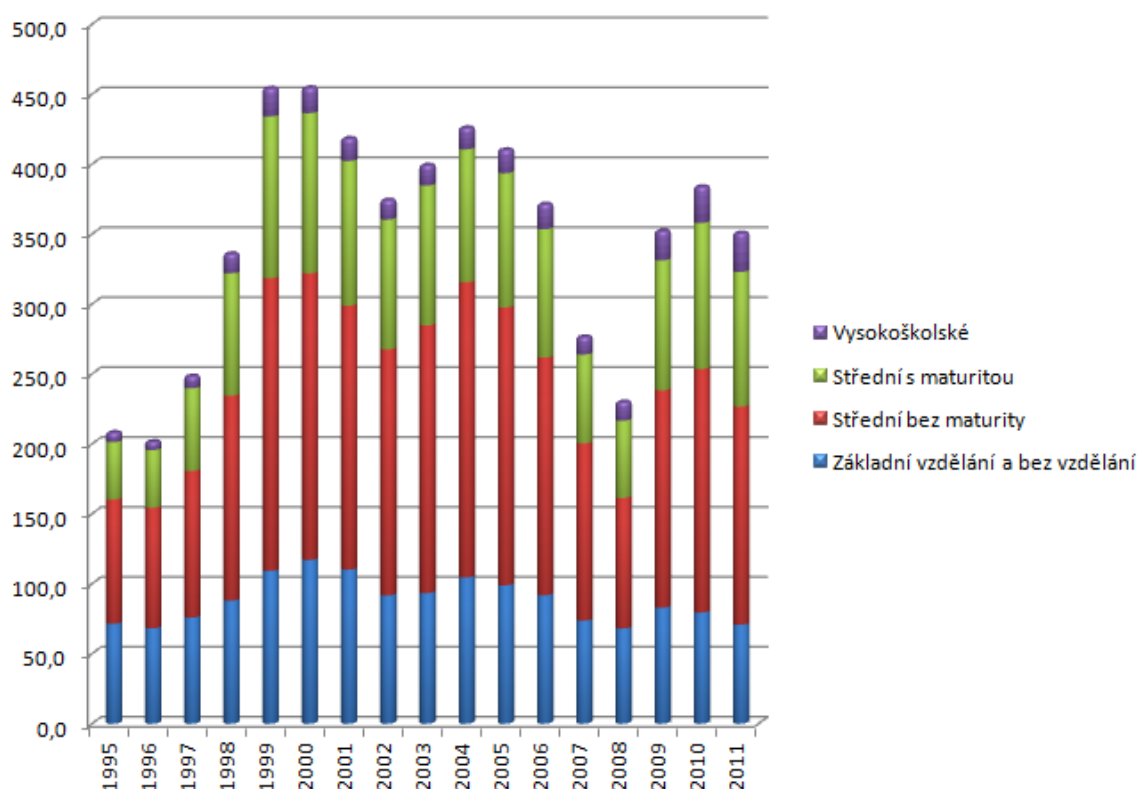
Graf č. 6: Struktura nezaměstnaných podle věku

Zdroj: autorka práce podle [13]

Jak již bylo uvedeno, tak jedním z faktorů, které mají vliv na strukturu nezaměstnanosti, je vzdělání. Struktura nezaměstnaných podle vzdělání je zachycena na následujícím Grafu č. 7. Z grafu je patrné, že mezi nezaměstnanými tvoří největší část lidé se středním vzděláním bez maturity, dále pak lidé s pouze základním vzděláním či bez vzdělání. Oproti tomu nejnižší míry nezaměstnanosti dosahovali ve všech sledovaných obdobích lidé s vysokoškolským vzděláním – v průměru 3% ze všech nezaměstnaných.

Graf č. 7: Struktura nezaměstnaných dle vzdělání

Zdroj: autorka práce dle [19]

Dalším zajímavým ukazatelem ve struktuře nezaměstnanosti je pohlaví. Z grafu v Příloze č. 4, který tuto strukturu zachycuje, je patrné, že nepatrně vyšší nezaměstnanosti dosahují ženy, v průměru se jedná o necelých 55 %.

4.2.4 Zaměstnávání cizinců

Velkou měrou přispívá k míře nezaměstnanosti i fakt, že stále více podniků zaměstnává levnější pracovní sílu ze zemí východní Evropy či z Asie, dále pak vzrůstá počet cizinců, kteří si v České republice založí živnost. Počet cizinců evidovaných na Úřadech práce se rok od roku zvyšuje, stejně tak se zvyšuje i počet těch cizinců, kteří v České republice získají živnostenské oprávnění.

Zatímco po roce 1995 se počet cizinců pracujících v České republice pohyboval kolem hranice 130 000, od roku 2005 se začal tento počet pozvolna navyšovat až do roku 2008, kdy počet cizinců dosáhl téměř dvojnásobné hodnoty, 285 000. Po roce 2008 opět došlo k mírnému poklesu na 220 000, na této hranici se drobnými výkyvy drží dodnes.

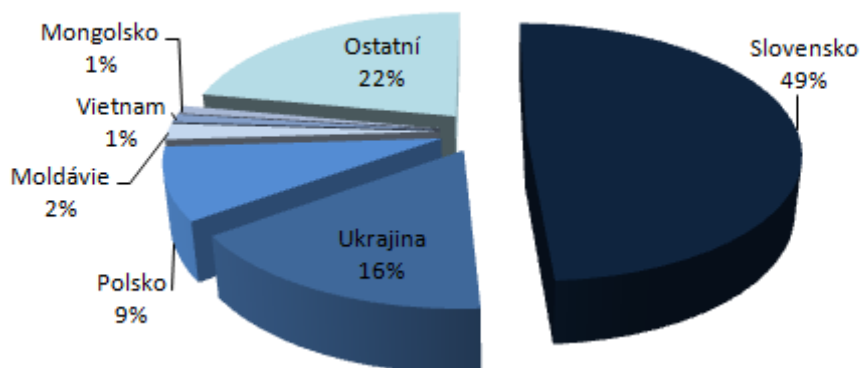
Vzrůstající trend lze pozorovat i u cizinců, kteří vlastní platné Živnostenské oprávnění. Oproti hodnotě 60 000 z roku 1995 se až na výjimku v roce 1998, kdy počet cizinců s platným Živnostenským oprávněním klesl na 45 000, lze každoročně pozorovat určitý nárůst. V současné době se počet cizinců s platným Živnostenským oprávněním pohybuje kolem hranice 90 000.

Převedeme-li počet zaměstnaných cizinců do poměru k celkové zaměstnanosti v České republice, stoupl z 3,8 % v roce 1995 na 7,3 % v roce 2008, kdy byl počet cizinců zaměstnaných v České republice na nejvyšší úrovni. V dalších letech se pak ustálil na hranici 6,3 %.

Co se týká národnostního složení cizinců, tak k 31.12.2011 téměř polovina cizinců zaměstnaných v České republice byla ze sousední Slovenské republiky. Dále byli evidováni Ukrajinci (16 %), Poláci (9 %) a Moldavci (2 %), zbývající podíl pak tvořili Vietnamci, Mongolci a příslušníci dalších států. Struktura cizinců zaměstnaných v České republice podle státního občanství je zachycena na následujícím Grafu č. 8.

Graf č. 8: Cizinci evidovaní Úřady práce podle státního občanství

Zdroj: [19]

4.2.5 Vývoj nezaměstnanosti v EU

Míra nezaměstnanosti v EU na začátku sledovaného období, v roce 2004, pohybovala na 9,3 %. V dalších letech míra nezaměstnanosti vykazovala mírně klesající trend, který přetrvával až do roku 2008, kdy se tento ukazatel pohyboval kolem hranice 7 %. S nadcházející ekonomickou krizí však přišla i zvyšující se míra nezaměstnanosti, která vzrostla na 9 % v roce 2009, dalších dvou letech dosáhla 9,7 % a v roce 2012 to bylo dokonce 10,5 %.

Pozitivní je, že míra nezaměstnanosti v České republice se v celém sledovaném období pohybovala pod průměrem EU 27. Relativně nízká míra nezaměstnanosti pak řadí Českou republiku do „TOP 10“ zemí s nejnižší mírou nezaměstnanosti v rámci EU 27.

Pomyslnou první příčku obsadila země s nejnižší mírou nezaměstnanosti, a tou je Lucembursko (5,0 % v roce 2012). Následují další země s nízkou mírou nezaměstnanosti: Nizozemsko (5,3 %), Německo (5,5 %) a Malta (6,5 %). Na nelichotivém posledním místě se s nejvyšší mírou nezaměstnanosti umístilo Španělsko, ve kterém nezaměstnanost dosáhla v roce 2012 hodnoty 25 %, a Řecko s mírou nezaměstnanosti 24,3 %. Obě tyto země zasáhla naplno globální ekonomická krize, země čelily značnému propadu ekonomiky a musely hledat pomoc u dalších členských států EU.

Míru nezaměstnanosti v jednotlivých zemích EU ukazuje následující Tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: Míra nezaměstnanosti v členských státech EU

stát / rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 countries)	9.3	9.0	8.3	7.2	7.1	9.0	9.7	9.7	10.5
Belgium	8.4	8.5	8.3	7.5	7.0	7.9	8.3	7.2	7.3
Bulgaria	12.1	10.1	9.0	6.9	5.6	6.8	10.3	11.3	12.2
Czech Republic	8.4	8.0	7.2	5.4	4.4	6.8	7.4	6.8	7.0
Denmark	5.5	4.8	3.9	3.8	3.4	6.0	7.5	7.6	7.5
Germany	10.5	11.3	10.3	8.7	7.5	7.8	7.1	5.9	5.5
Estonia	9.7	7.9	5.9	4.6	5.5	13.8	16.9	12.5	10.2
Ireland	4.5	4.4	4.5	4.7	6.4	12.0	13.9	14.7	14.8
Greece	10.5	9.9	8.9	8.3	7.7	9.5	12.6	17.7	24.3
Spain	10.9	9.2	8.5	8.3	11.3	18.0	20.1	21.7	25.0
France	9.3	9.3	9.2	8.4	7.8	9.5	9.7	9.6	10.2
Italy	8.0	7.7	6.8	6.1	6.7	7.8	8.4	8.4	10.7
Cyprus	4.7	5.5	4.7	4.1	3.8	5.5	6.5	7.9	12.1
Latvia	11.2	9.6	7.3	6.5	8.0	18.2	19.8	16.2	14.9
Lithuania	11.3	8.0	5.2	3.8	5.3	13.6	18.0	15.3	13.3
Luxembourg	5.0	4.6	4.6	4.2	4.9	5.1	4.6	4.8	5.0
Hungary	6.1	7.2	7.5	7.4	7.8	10.0	11.2	10.9	10.9
Malta	7.2	7.3	6.9	6.5	6.0	6.9	6.9	6.5	6.5
Netherlands	5.1	5.3	4.4	3.6	3.1	3.7	4.5	4.4	5.3
Austria	4.9	5.2	4.8	4.4	3.8	4.8	4.4	4.2	:
Poland	19.1	17.9	13.9	9.6	7.1	8.1	9.7	9.7	10.1
Portugal	7.5	8.6	8.6	8.9	8.5	10.6	12.0	12.9	15.9
Romania	8.0	7.2	7.3	6.4	5.8	6.9	7.3	7.4	7.0
Slovenia	6.3	6.5	6.0	4.9	4.4	5.9	7.3	8.2	9.0
Slovakia	18.4	16.4	13.5	11.2	9.6	12.1	14.5	13.6	14.0
Finland	8.8	8.4	7.7	6.9	6.4	8.2	8.4	7.8	7.7
Sweden	7.4	7.7	7.1	6.1	6.2	8.3	8.6	7.8	8.0
United Kingdom	4.7	4.8	5.4	5.3	5.6	7.6	7.8	8.0	7.9

Zdroj: [16]

Od roku 2004 do roku 2008 bylo možné sledovat u většiny zemí klesající míru nezaměstnanosti. Největší pokles pak zaznamenalo Slovensko (pokles z 18,4 % v roce 2004 na 9,6 % v roce 2008), Litva (z 11,3 % na 5,3 %), Polsko (z 19,1 % na 7,1 %) a Bulharsko (z 12,1 % na 5,6 %). Opačný trend, tedy rostoucí míru nezaměstnanosti lze pozorovat v Irsku (nárůst z 4,5 % v roce 2004 na 6,4 % v roce 2008), Španělsku (z 10,9 % na 11,3 %) a Portugalsku (z 7,5 % na 8,5 %).

S nástupem ekonomické krize došlo u všech členských států v roce 2009 k nárůstu míry nezaměstnanosti, největší nárůst pak zaznamenaly pobaltské státy: Estonsko (nárůst z 5,5 % v roce 2008 na 13,8 %), Lotyšsko (z 8 % na 18,2 %) a Litva (z 5,3 % na 13,6 %).

Pro účely mezinárodního srovnání v EU je zajímavým ukazatelem produktivita práce na odpracovanou hodinu. Představuje produktivitu národní ekonomiky a je koncipován jako index ve vztahu k průměru EU 27 (=100). Je-li index produktivity práce určité země nižší než 100, znamená to, že HDP za odpracovanou hodinu této země je nižší než průměr EU 27 a naopak. Vyjádření produktivity práce na odpracovanou hodinu smazává rozdíly mezi zaměstnáním na plný či částečný úvazek.

Ve většině zemí produktivita práce pozvolna narůstá, nicméně polovina členských států vykazuje produktivitu pod průměrem EU 27. Ani Česká republika nebyla výjimkou. Zdaleka nejnižší produktivitu práce lze pozorovat v Bulharsku, kde v roce 2012 dosáhla hodnoty 43,5 (měřeno v PPS). O něco lépe jsou na tom pobaltské státy, které vykazují produktivitu práce kolem 50. Oproti tomu nejvyšší produktivita práce byla vykázána v Lucembursku, kde v roce 2012 dosáhla 184. Vysoká produktivita práce je rovněž v Nizozemsku (133) či Německu (125). Pro srovnání je uvedena i produktivita práce v USA, která dosahuje hodnot kolem 130, což je o dost více než průměr EU 27.

Zatímco v rámci EU je nejvíce zaměstnaných v tržních službách, dále pak v netržních službách, v průmyslu a nejméně jich je v zemědělství. Česká republika vykazuje největší podíl zaměstnaných v průmyslu, celkem 38,4 %, což představuje nejvyšší zaměstnanost v průmyslu v rámci EU. V oblasti tržních služeb je dominantní Irsko s 44,6 % zaměstnaností v tomto odvětví, těsně jej následuje Španělsko s 44,1 % zaměstnaností v odvětví. Co se týká odvětví převážně netržních služeb, největší podíl zaměstnaných v tomto odvětví lze pozorovat v Lucembursku (41,7 %). Tradičně zemědělskou zemí s téměř 30 % obyvatel zaměstnaných v tomto odvětví je pak Rumunsko[23].

Přehled zaměstnaných v jednotlivých odvětvích dle zemí je uveden v Příloze č. 5.

4.2.6 Budoucí vývoj nezaměstnanosti v ČR

Ačkoliv ještě relativně nedávno, v roce 2008, byl počet nezaměstnaných občanů na velmi příznivé úrovni, ekonomická krize v následujícím roce se na nárůstu nezaměstnaných citelně podepsala. S nástupem krize v roce 2009 přišlo ruku v ruce propouštění zaměstnanců a to zejména kvůli poklesu zakázek většiny firem. To mělo vedle propouštění za důsledek i „zmrazení“ mezd či krácení pracovních úvazků v těch firmách,

kteře se rozhodly zachovat pracovní místa pro své zaměstnance. Podobný scénář lze očekávat i v další vlně globální ekonomické krize.

Odhad budoucího vývoje nezaměstnanosti v ČR je značně ovlivněn budoucím vývojem dalších makroekonomických ukazatelů, především se odvíjí od HDP. Dá se očekávat, že v další vlně ekonomické krize bude počet nezaměstnaných stoupat, s využitím exponenciály trendu je predikována hodnota srovnatelná s úrovní v roce 2009, nicméně jak již bylo zmíněno, konkrétní údaje budou do značné míry ovlivněny děním v ekonomice.

4.3 Inflace

4.3.1 Inflační vývoj v České republice

Se vznikem samostatného českého státu v roce 1993 přišla ruku v ruce inflace ve výši přes 20 %, což ale bylo možné předpokládat – napovídal tomu zejména očekávaný příliv zahraničních investic, zvýšená domácí poptávka či růst mezd. V dalším roce se však míra inflace ustálila kolem hodnoty 10 %, ještě nižších hodnot pak dosahovala až do roku 1997. Tento stav byl odvislý především od dezinflační politiky prováděné Českou národní bankou. Ta ve zmiňovaném období prováděla celou řadu restrikcí, které vedly v prosinci roku 1997 k rozhodnutí o změně režimu měnové politiky, a rok 1998 se stal rokem, kdy v České republice byla poprvé inflace cílována. ČNB v prvním období do roku 2001 používala jako hlavní ukazatel inflace tzv. čistou inflaci, neboli inflaci vyjádřenou indexem CPI, který je očištěn o vlivy administrativních změn a změn nepřímých daní. ČNB tuto čistou inflaci vyhláší jednak v krátkodobém horizontu 1 roku, a jednak ve střednědobém horizontu. ČNB se pak různými opatřeními snaží usilovat o to, aby se skutečná hodnota inflace nelišila od stanoveného cíle o více než ± 1 p.b.

Tabulka č. 4: Inflační cíle vyhlášené ČNB

cíl pro rok	výše	k měsíci	stanoven
1998	5,5 - 6,5 %	prosinec 1998	prosinec 1997
1999	4 – 5 %	prosinec 1999	listopad 1998
2000	3,5, - 5,5 %	prosinec 2000	prosinec 1997
2001	2 – 4 %	prosinec 2001	duben 2000
2005	1- 3 %	prosinec 2005	duben 1999

Zdroj: [15]

Období roku 1998 bylo v celosvětovém měřítku charakteristické poklesem tempa růstu ekonomiky, poklesem cen na světových trzích surovin, energií a komodit. Tyto faktory měly značný vliv na makroekonomický vývoj české ekonomiky, kdy míra inflace po předchozím poklesu stoupla na hodnotu 10,7 %

Druhý rok uplatňování cílování inflace, rok 1999, se nesl v duchu dosahování cenové stability, konkrétně směřování k nízkoinflačnímu prostředí, které je jednou z podmínek přijetí České republiky mezi státy Evropské měnové unie. To se povedlo, jelikož míra inflace klesla v roce 1999 až na 2,1 %. Důvodem bylo zejména výrazné zpomalení meziročního růstu regulovaných cen a pokles cen potravin v důsledku zahraniční nadprodukce potravin, dovoz subvencovaných zahraničních potravin při nízké ochraně domácích producentů či rostoucí podíl obchodních řetězců na maloobchodním obratu.

Meziroční růst cen se v roce 2000 ustálil kolem úrovně 4 %. Tato stabilita byla determinována zejména silně konkurenčním prostředím na trhu obchodovatelných komodit. Na příznivém vývoji se podílel i růst poptávky, příznivý vývoj mezd i klesající nákladové tlaky, jež vyplynuly z dovezené inflace způsobené růstem ceny ropy na světovém trhu.

Meziroční nárůst spotřebitelských cen během roku 2001 způsobil mírný nárůst míry inflace, a to na hodnotu 4,7 %. Vliv na tento vývoj měly v prvním pololetí roku 2001 zejména urychlený růst cen některých položek spotřebního koše, hlavně cen potravin a rekreací. Druhá polovina roku se nesla spíše ve znamení zpomalování meziročního růstu ropy, jež vyústilo v posilování koruny vůči euru i dolaru.

Míra inflace 1,8 % v roce 2002 byla ovlivněna především meziročním poklesem cen potravin a dovozních cen. Dezinflační vývoj promítal meziroční pokles cen energií, apreciaci kurzu koruny a taktéž regulace ceny zemního plynu pro domácnosti.

Rok 2003 se zapsal do novodobé historie České republiky jako rok s rekordně nízkou mírou inflace, jež dosáhla hodnoty 0,1 %. Důvodem je zejména meziroční pokles spotřebitelských cen těsně pod nulovou hranici, respektive jejich stagnace. K nižší inflaci dále přispělo zmírnění meziročního nárůstu regulovaných cen a cen neobchodovatelných komodit.

V roce 2004, tedy v roce, kdy se Česká republika stala členským státem Evropské Unie, se míra inflace opět odrazila od „inflačního dna“ předchozího roku a dostala se na úroveň 2,8 %. Důvodem tohoto nárůstu byl zejména nárůst regulovaných cen a růst cen zemního plynu a pohonných hmot a jejich promítnutí do dalších cenových složek. Stejně působil vliv daní u některých služeb (telekomunikace, bydlení, veřejné stravování či ubytování). Oproti tomu se příznivě vyvíjel kurz koruny vůči americkému dolaru i vůči euru [14].

Rok 2005 opět zaznamenal pokles inflace na míru pod 2 %. Tento pokles byl dán především zpomalením růstu ceny pohonných hmot, jež se odrážela od vývoje ceny ropy na světových trzích. Podíl na tomto poklesu měl do značné míry i pokles cen potravin ovlivněný klesajícími cenami zemědělských výrobců a pokles cen dovážených potravin.

Mírný nárůst inflace v roce 2006 na úroveň 2,5 % byl způsoben rychlým růstem ekonomiky, i když docházelo k pozvolnému snižování tempa růstu, který se odrazil v mírném zpomalení růstu zaměstnanosti. Kurz koruny vůči americkému dolaru a euru v tomto období zpevňoval. Tempo meziročního růstu spotřebitelských cen se výrazně snížilo, zejména kvůli zpomalení růstu regulovaných cen, především cen v oddíle bydlení, voda, energie a paliva.

I v roce 2007 došlo k jistému nárůstu míry inflace, a to na úroveň 2,8 %. K tomuto růstu přispěly zejména ceny potravin a regulované ceny. Mírně proinflačně působila i reálná ekonomika. Došlo ke zvýšení měnověpolitické úrokové sazby o 0,25 p.b., toto navýšení bylo v souladu s makroekonomickou prognózou[18].

Rok 2008 se nesl ve znamení růstu inflace. Ta v tomto roce dosáhla hodnoty 6,3 %, což je nejvyšší hodnota od roku 1999. Růst probíhal především v prvních třech čtvrtletích sledovaného období (v prvním čtvrtletí dokonce dosáhl 7,4 %, v dalších čtvrtletích se snižoval). Ukazatele však nasvědčují k výraznému zlomu směrem k ekonomickému útlumu v důsledku světové finanční krize. Bankovní rada pak podnikla opatření v podobě snížení měnověpolitických úrokových sazeb nejprve o 0,75 p.b., následně pak o dalších 0,5 p.b.

Po vysoké míře inflace z roku 2008 bylo možné očekávat její opětovné snížení, ke kterému v prvním čtvrtletí roku 2009 skutečně došlo. Bankovní rada opět snížila

měnověpolitické úrokové míry o 0,5 p.b. Ekonomická aktivita výrazně oslabila v důsledku propadu zahraniční poptávky. Ve druhém čtvrtletí opět došlo ke snížení měnověpolitické úrokové sazby, tentokrát o 0,25 p.b. Postupně také docházelo ke zpevňování kurzu koruny k euru. V průběhu čtvrtého čtvrtletí se inflace postupně zvyšovala a došlo k dalšímu oslabení koruny jak vůči euru, tak vůči dolaru.

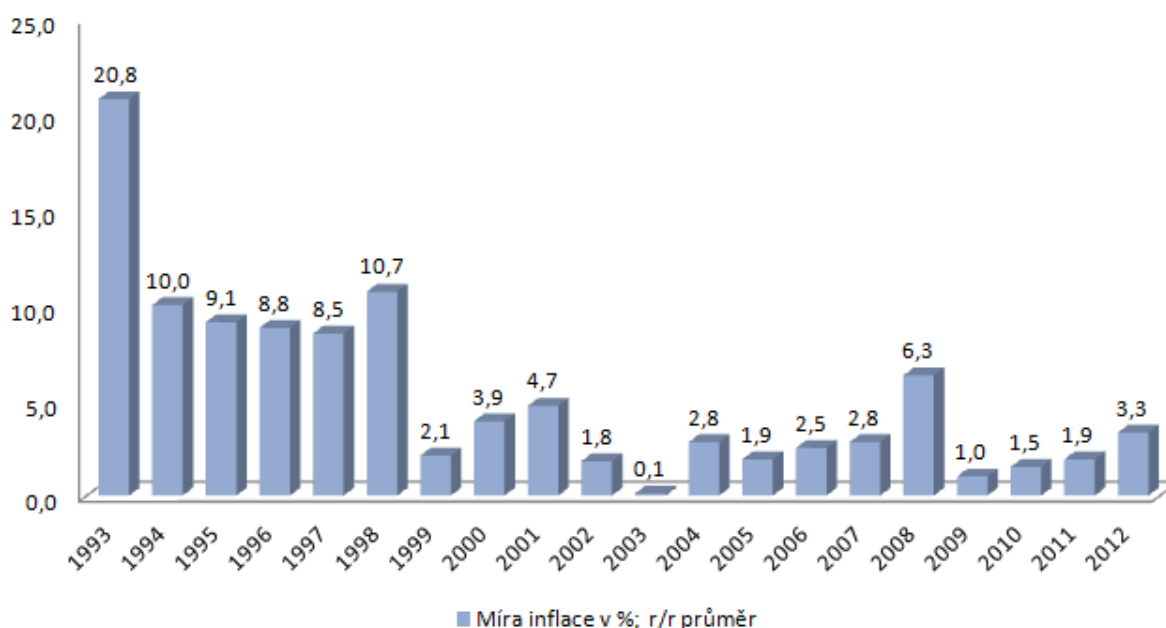
Rok 2010 znamenal pro českou ekonomiku určitou míru oživení, které bylo dočasně taženo investicemi. Celková inflace se mírně zvýšila a to zejména díky vlivu rostoucích cen komodit a cen pohonných hmot.

Mírný nárůst inflace lze pozorovat i v roce 2011 a je tažena především vlivem regulovaných cen, cen potravin a postupného promítnutí oslabeného měnového kurzu do cen.

Pro rok 2012 byl prognózován růst inflace těsně nad 3 %, čehož bylo skutečně dosaženo v důsledku zvýšení sazby DPH. Celková inflace se pohybovala mírně nad horní hranici tolerančního pásma stanoveného inflačního cíle, zdrojem inflace byly již zmiňované daňové změny, ceny komodit a promítnutí minulého oslabení měnového kurzu.

Graficky jsou hodnoty inflace pro výše uvedené roky zachyceny na Grafu č. 9.

Graf č. 9: Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrné cenové hladiny

Zdroj: [13]

4.3.2 Vývoj inflace v Evropské unii

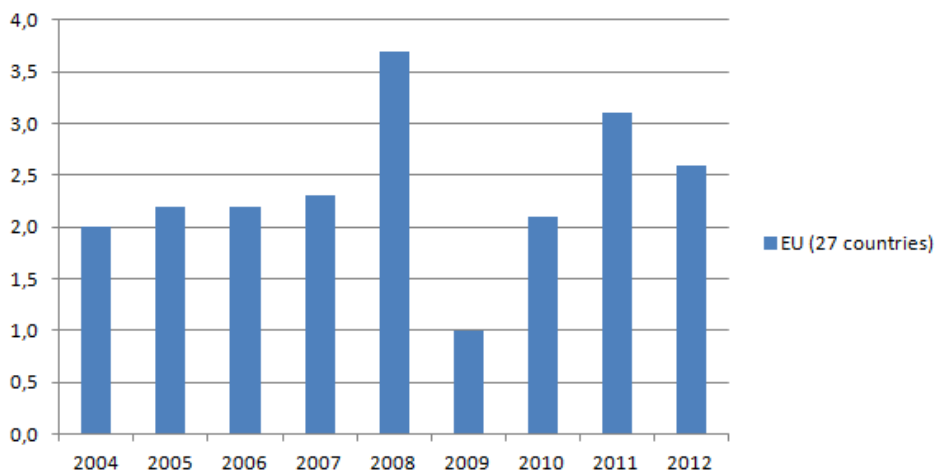
Stejně jako tomu bylo u HDP a nezaměstnanosti, i inflace se v rámci EU vyvíjela různými směry, odlišně stát od státu.

Pro mezinárodní srovnání inflace spotřebitelských cen byly vytvořeny Harmonizované indexy spotřebitelských cen (HICP). Tyto indexy využívá např. Evropská centrální banka pro sledování inflace v EU a k odhadům jejího budoucího vývoje [20].

Zatímco na začátku sledovaného období, v roce 2004 se průměrná inflace EU 27 pohybovala kolem 2 %, v roce 2008, tedy v době začátku ekonomické krize stoupla na 3,7 %. Největší vliv na rostoucí inflaci měly především stoupající ceny potravin. V současné době se pohybuje kolem hranice 2 %.

Průměrné hodnoty inflace v EU 27 jsou zachyceny na následujícím Grafu č. 10.

Graf č. 10: Vývoj inflace v EU 27

Zdroj: [13]

Vývoj inflace v zemích EU je do značné míry ovlivněn tím, že většina států je členem Eurozóny, jejíž vývoj je regulován ze strany Evropské centrální banky.

Pro většinu nově vstupujících států v roce 2004 byly na místě obavy z růstu cen po vstupu do společenství. Dle Tabulky č.5 je ale patrné, že nedošlo k nijak výraznému navýšení. Výjimkou bylo Maďarsko a Lotyšsko, kde došlo k meziročnímu navýšení o necelá 3 %.

Nejvyšších hodnot pak dosáhla inflace na přelomu roku 2007 a 2008, kdy se ceny v celé EU vyhouply na maximum. Vliv na tento vývoj měly především vysoké ceny energií, jež se meziročně zvýšily o cca 10 % a ceny potravin (4 % meziroční nárůst).

Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2008 a na začátku roku 2009 však začala inflace pomalu klesat a postupně se navracela do původních hodnot z roku 2006. Vyšší inflaci zaznamenala pouze Rumunsko (5,6 %), Litva (4,2 %), Maďarsko a Polsko (obě země s nárůstem ve výši 4 %). V ostatních zemích pak inflace dosáhla hodnot od 1 – 3 %, v některých zemích (Belgie, Německo, Rakousko, Lucembursko) dokonce i nižší. Záporný růst cenové hladiny, čili deflaci, bylo možné pozorovat ve Španělsku (-0,2 %), Irsku (-1,9 %) či Portugalsku (-0,9 %).

Konkrétní hodnoty inflace pro jednotlivé státy jsou uvedeny v následující Tabulce č. 5.

Tabulka č. 5: Vývoj inflace v jednotlivých zemích EU

stát / rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 countries)	2,0	2,0	2,2	2,2	2,3	3,7	1,0	2,1	3,1	2,6
Belgium	1,5	1,9	2,5	2,3	1,8	4,5	0,0	2,3	3,4	2,6
Bulgaria	2,3	6,1	6,0	7,4	7,6	12,0	2,5	3,0	3,4	2,4
Czech Republic	-0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3
Denmark	2,0	0,9	1,7	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	2,7	2,4
Germany	1,0	1,8	1,9	1,8	2,3	2,8	0,2	1,2	2,5	2,1
Estonia	1,4	3,0	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2
Ireland	4,0	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6	1,2	1,9
Greece	3,4	3,0	3,5	3,3	3,0	4,2	1,3	4,7	3,1	1,0
Spain	3,1	3,1	3,4	3,6	2,8	4,1	-0,2	2,0	3,1	2,4
France	2,2	2,3	1,9	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7	2,3	2,2
Italy	2,8	2,3	2,2	2,2	2,0	3,5	0,8	1,6	2,9	3,3
Cyprus	4,0	1,9	2,0	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1
Latvia	2,9	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3
Lithuania	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2
Luxembourg	2,5	3,2	3,8	3,0	2,7	4,1	0,0	2,8	3,7	2,9
Hungary	4,7	6,8	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	3,9	5,7
Malta	1,9	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2,0	2,5	3,2
Netherlands	2,2	1,4	1,5	1,7	1,6	2,2	1,0	0,9	2,5	2,8
Austria	1,3	2,0	2,1	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	2,6
Poland	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	3,9	3,7
Portugal	3,3	2,5	2,1	3,0	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6	2,8
Romania	15,3	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	5,8	3,4
Slovenia	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	2,8
Slovakia	8,4	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7
Finland	1,3	0,1	0,8	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	3,2
Sweden	2,3	1,0	0,8	1,5	1,7	3,3	1,9	1,9	1,4	0,9
United Kingdom	1,4	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5	2,8

Zdroj: [16]

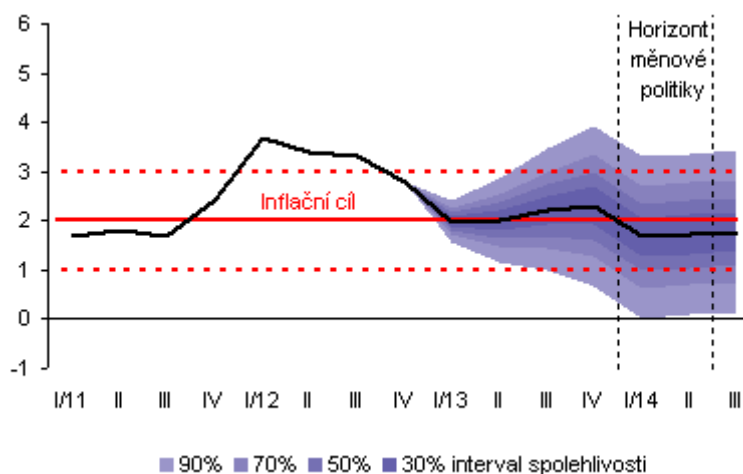
4.3.3 Předpověď budoucího vývoje inflace

Po rychlém nárůstu inflace v roce 2008 a následném poklesu v roce 2009 došlo k opětovnému narůstání cenové hladiny až do výše 3,3 % v roce 2012. V následujícím období by měla celková inflace setrvat mírně nad inflačním cílem, důvodem je předpokládané zvýšení obou sazeb DPH o 1 p. b. Prognóza zohledňuje promítnutí daňových změn do cen, naopak druhotné dopady do inflačních mezd a očekávání jsou odhadovány jako nevýznamné.

Celkové vlivy na zvyšování cen ve spotřebitelském sektoru by neměly mít zásadní vliv na vývoj inflace. Po odeznění proinflačního vlivu dovozních cen a vlivy domácí ekonomiky zůstanou víceméně neutrální. Ani v dlouhodobém výhledu by se neměly objevit výraznější impulsy s dopadem na růst cen.

Prognóza inflace na příští období je znázorněna v Grafu č. 11.

Graf č. 11: Prognóza inflace na horizontu měnové politiky

Zdroj: [15]

Graf č. 11 znázorňuje nejistý očekávaný vývoj inflace v dalších obdobích. V roce 2013 je s 30 % pravděpodobností očekáváno udržení inflace na hladině 2 %, nicméně od 3. Čtvrtletí by měla vzrůst na cca 2,2 %. Na přelomu roku 2013 a 2014 je očekáván pokles inflace na hodnotu zhruba 1,7 %.

4.4 Zahraniční obchod

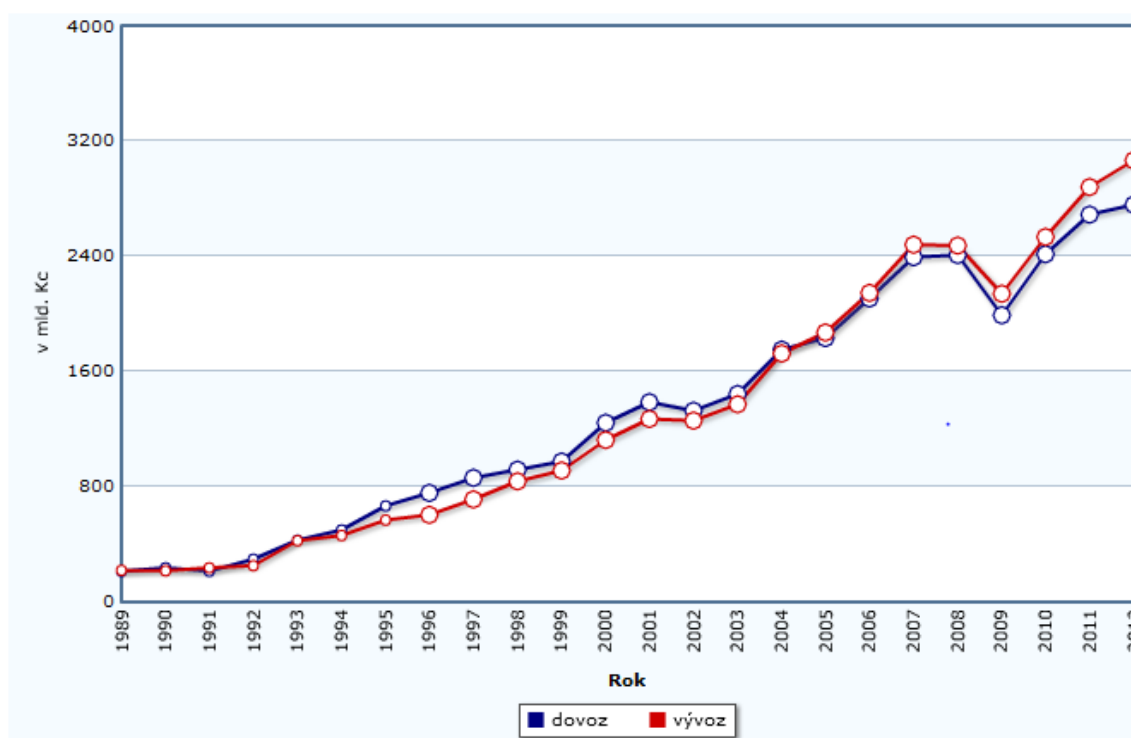
4.4.1 Vývoj zahraničního obchodu v České republice

Vývoji zahraničního obchodu značně prospěla situace po listopadové revoluci v roce 1989 a vnik samostatného státu 1.1.1993. Až do té doby téměř uzavřený trh se otevřel a nic nebránilo tomu, aby na trh začalo proudit dosud nedostatkové zboží či zboží, které na trhu nebylo vůbec.

Liberalizace zahraničního obchodu byla jasným signálem okolním státům, že český trh je otevřený a hlavně připravený obchodovat se zahraničními partnery. Vývoji přispělo i to, že Česká republika vstoupila do řady organizací, které zahraniční obchod podporují (WTO, MMF, OECD, WB) [14].

Vývoj dovozu a vývozu zboží zachycuje Graf č. 12.

Graf č. 12: Vývoj dovozu a vývozu ČR

Zdroj: [13]

Tento vývoj potvrzuje i fakt, že zahraniční obchod v roce 1993 narostl oproti roku 1989 téměř dvojnásobně. V tomto období lze pozorovat meziroční výkyvy v bilanci zahraničního obchodu – zatímco v roce 1989 byla bilance kladná ve výši 5,5 mld. Kč, v roce následujícím již byla záporná ve výši 19,8 mld. Kč. Příčinou byl zejména prudký nárůst dovozu oproti téměř stagnujícímu vývozu, jež byl dán zejména kvalitou dovážených produktů, kterým český trh nebyl připraven konkurovat.

Od roku 1998 došlo k opětovnému snížení záporné bilance zahraničního obchodu pod 100 mld. Kč, na této hranici se v určitými výkyvy udržela až do roku 2003. Rok 2004, tedy rok vstupu České republiky do Evropské unie, jež poskytl ještě větší volnost zahraničnímu obchodu, se vyznačoval nízkou zápornou bilancí ve výši 26,4 mld. Kč.

Rok 2005 je pro český zahraniční obchod rokem zlomovým, protože právě od tohoto období se začala bilance zahraničního obchodu vyvíjet pozitivně ve prospěch České republiky. Zatímco v roce 2005 a 2006 dosáhla bilance hodnot kolem 40 mld. Kč, v roce 2007 to byl téměř dvojnásobek.

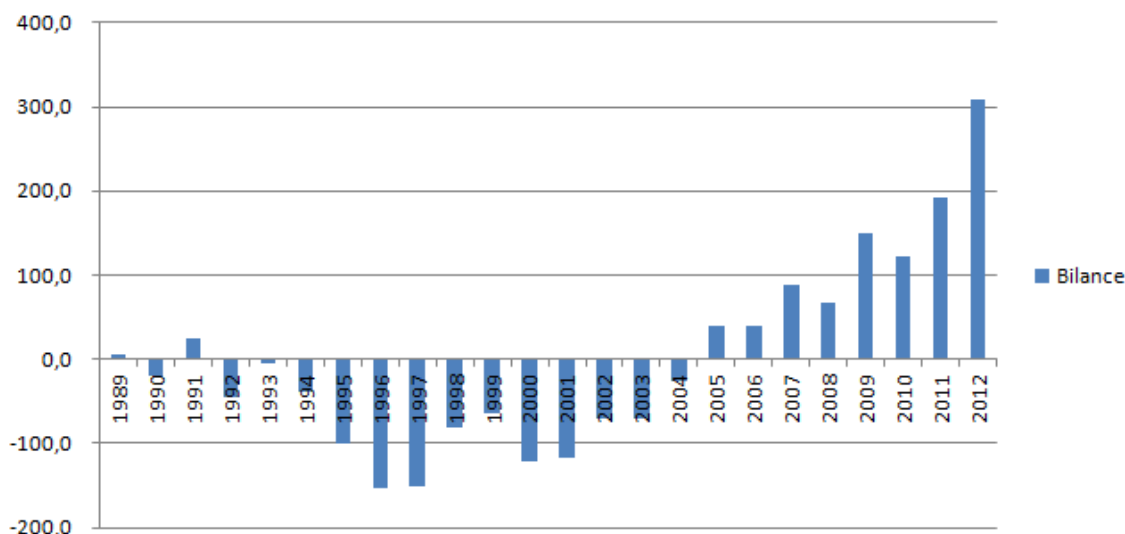
Dopad ekonomické krize v roce 2008 znamenal mírný propad bilance, nicméně ta i nadále zůstávala v kladných hodnotách ve výši téměř 70 mld. Kč. V dalším roce však došlo k jejímu dalšímu navyšování na 150 mld. Kč.

Rostoucí tendence se projevila i v roce 2010, kdy bilance zahraničního obchodu poprvé v historii zaútočila na hranici 200 mld. Kč.

Tento historický milník byl však dle odhadů hravě překonán v loňském roce, kdy podle dosavadních údajů dosáhla bilance zahraničního obchodu hodnoty přes 300 mld. Kč.

Vývoj obchodní bilance je zachycen na Grafu č. 13, přesné údaje jsou pak uvedeny v Příloze č. 6.

Graf č. 13: Bilance zahraničního obchodu v mld. Kč

Zdroj: [13]

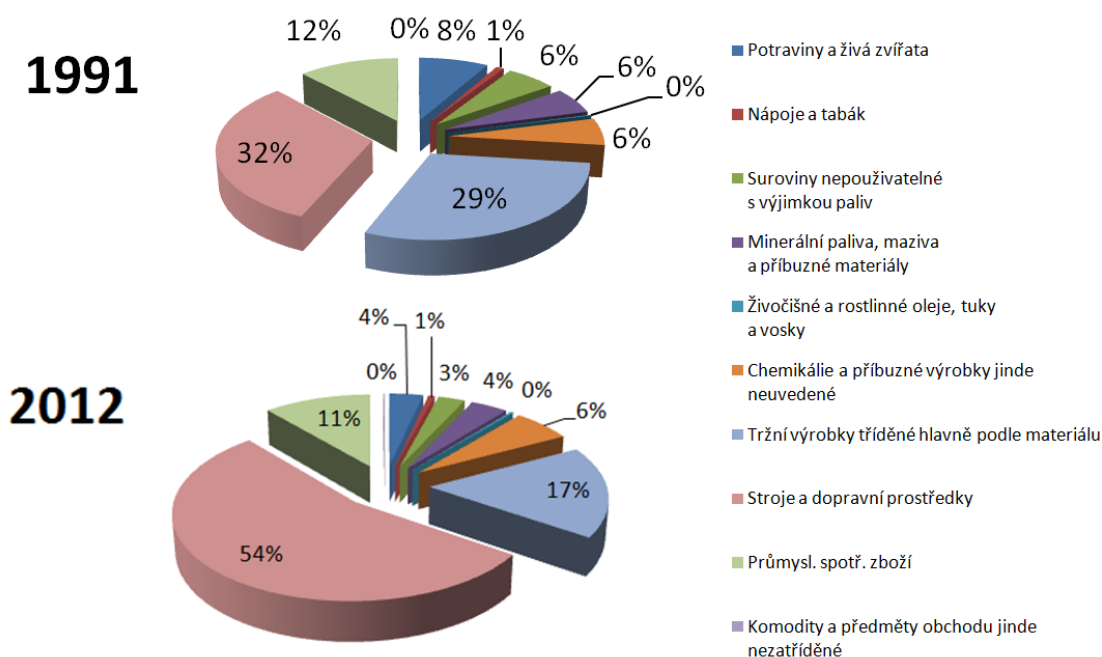
Největší podíl na vývozu do zahraničí mají již od roku 1991 stroje a dopravní prostředky, následovány tržními výrobky. Hodnota vývozu těchto tříd zboží se pohybovala kolem 70 mld. Kč. Nejméně se pak na vývozu podílely nápoje a tabák a živočišné a rostlinné oleje a tuky.

V roce 1991 činil vývoz strojů a dopravních prostředků téměř 1/3 vyváženého zboží, další téměř 1/3 pak představoval vývoz tržních výrobků. Boom v těchto odvětvích představoval rok 1993, kdy hodnota vývozu dosáhla 130 mld. Kč. Dohromady tak představovaly více než polovinu celkového vývozu.

Zatímco téměř všechny odvětví v průběhu sledovaného období postupně snižovala podíl na celkovém vývozu, výjimkou je vývoz strojů a dopravních prostředků, který z původní 1/3 hodnoty celkového vývozu v roce 1991 navýšil do roku 2012 na hodnotu 1661 mld. Kč, a představuje tak více než polovinu vývozu v České republice. Značný je naopak pokles vývozu tržních výrobků, které klesly z původních téměř 30 % z celkového vývozu v roce 1991 na necelých 18 % v roce 2012.

Následující Graf č. 14 představuje, jak se vyvinula struktura vývozu zboží do zahraničí od roku 1991 do současnosti.

Graf č. 14: Porovnání struktury vývozu v letech 1991 a 2012

Zdroj: autorka práce dle [13]

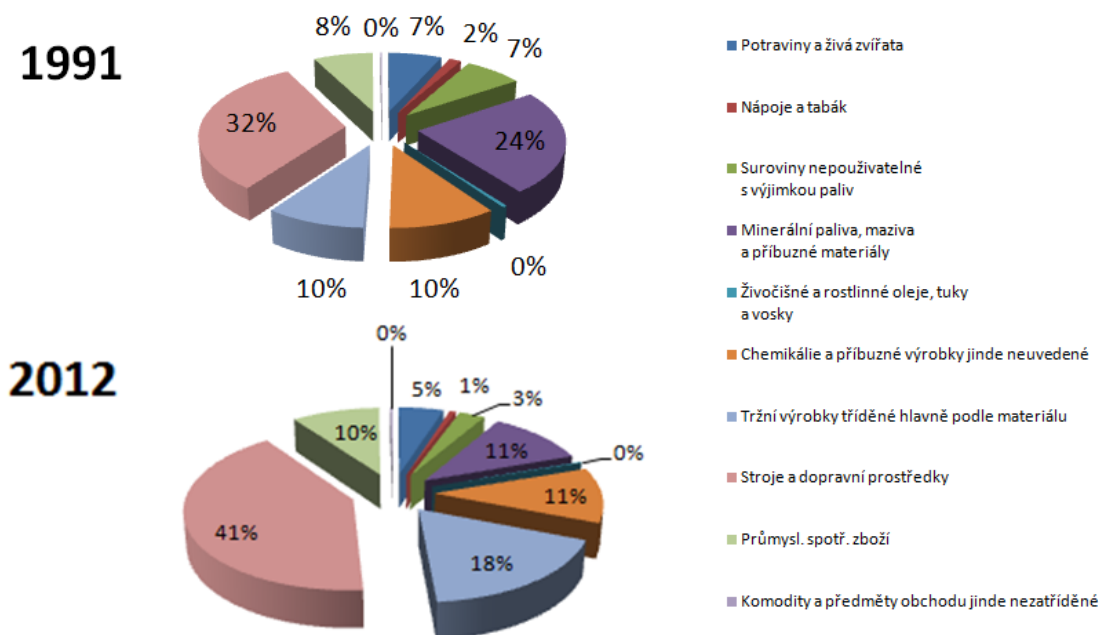
Co se týká struktury dováženého zboží, opět největší položku tvořily stroje a dopravní prostředky, v roce 1991 představovaly 1/3 celkového dovozu, jejich podíl na celkovém dovozu pak postupně narůstal až do výše 40 % celkového dovozu v roce 2012, což představuje 1137,1 mld. Kč. Nejméně se na dovozu podílely nápoje a tabák, živočišné a rostlinné oleje a další komodity nezařazené dle klasifikace SITC.

V roce 1991 činil vývoz strojů a dopravních prostředků téměř 1/3 vyváženého zboží, další téměř 1/3 pak představoval vývoz tržních výrobků. Boom v těchto odvětvích představoval rok 1993, kdy hodnota vývozu dosáhla 130 mld. Kč. Dohromady tak představovaly více než polovinu celkového vývozu.

Největší pokles je pak možné sledovat u tržních výrobků, které klesly z původních 24 % z roku 1991 na 11 % v roce 2012.

Struktura dovozu se v průběhu sledovaného období změnila, tyto změny jsou zachyceny na Grafu č. 15.

Graf č. 15: Porovnání struktury dovozu v letech 1991 a 2012

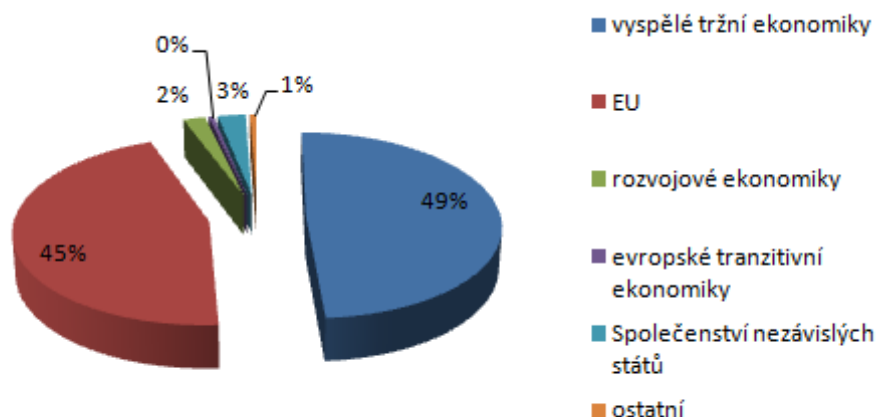
Zdroj: autorka práce dle [13]

Největším obchodním partnerem jak pro dovoz, tak vývoz, je Německo. Ve sledovaném období stoupla hodnota vývozu z 381 198 mil. Kč v roce 1999 na 689 563 mil. Kč v roce 2012. Během deseti let se tedy jeho hodnota téměř zdvojnásobila. Hodnota dovozu vzrostla z 331 889 mil. Kč v roce 1999 na 527 381 mil. Kč v roce 2012. Bilance obchodu s Německem se tedy celkově zvýšila z původních 49 309 mil. Kč v roce 1999 na úctyhodných 162 182 mil. Kč v roce 2012.

Většina vývozu zboží z České republiky v roce směřovala do zemí s vyspělou tržní ekonomikou (49 %), další značná část pak putuje do zemí Evropské unie (46 %). Vývoz do dalších zemí pak už představuje pouze zanedbatelnou část z celkového vývozu.

Struktura vývozu dle jednotlivých teritorií je zachycena v Grafu č. 16.

Graf č. 16: Struktura vývozu dle jednotlivých teritorií v roce 2011

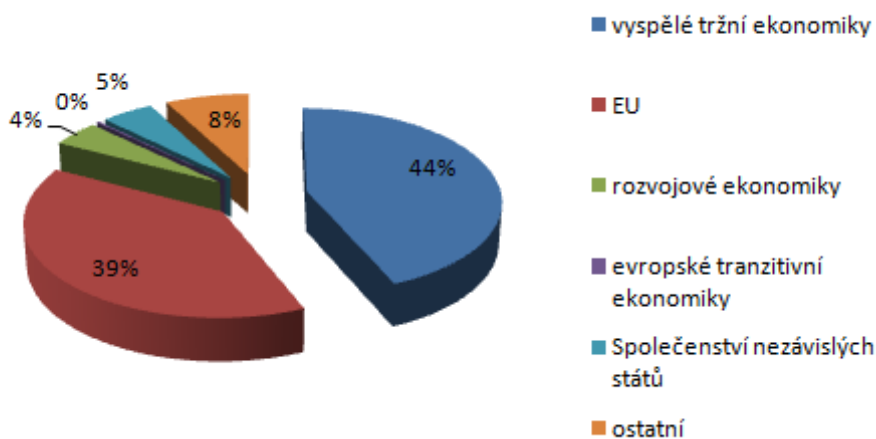

Zdroj: autorka práce dle [13]

Struktura dovozu zboží do České republiky je obdobná jako struktura vývozu. Největší část zboží putuje do zemí s vyspělou tržní ekonomikou (44 %), velký podíl zboží pak putuje do zemí EU (39 %). Zbývající část dovozu je pak poměrně rovnoměrně rozdělena mezi další uskupení států.

Strukturu dovozu znázorňuje Graf č. 17.

Graf č. 17: Struktura dovozu dle jednotlivých teritorií v roce 2011

Zdroj: autorka práce dle [15]

Strukturu vývozu a dovozu v absolutním vyjádření představuje Příloha č. 7.

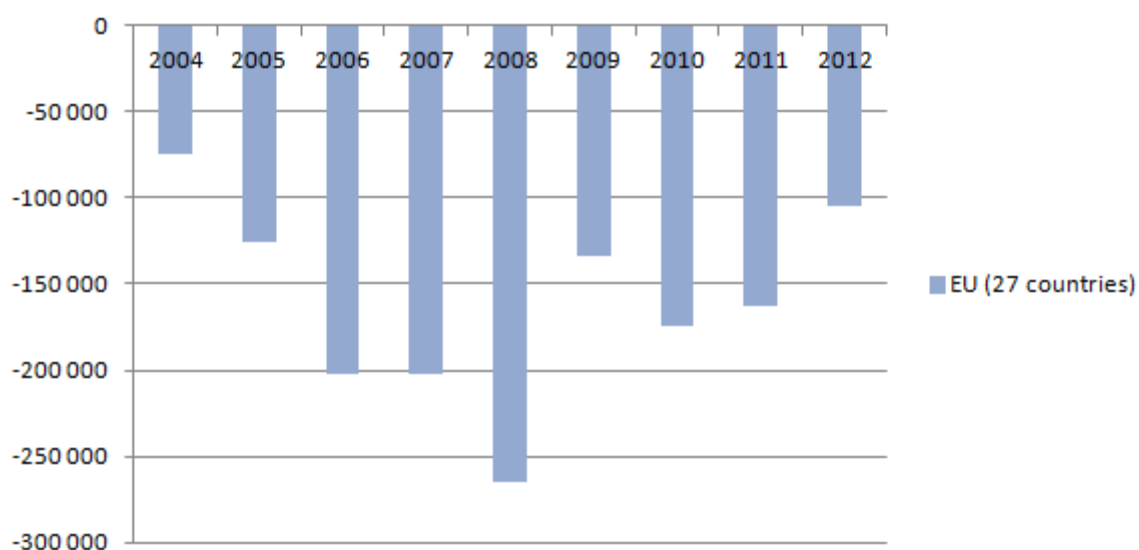

4.4.2 Vývoj zahraničního obchodu v Evropské unii

Vstupem do Evropské unie značně vzrostl zahraniční obchod nejen v České republice, ale i ve všech dalších členských státech. Pozitivní dopad na něj mělo především zrušení cel a administrativních limitů na některé druhy zboží. Přesto však bilance zahraničního obchodu v Evropské unii vykazuje záporné hodnoty.

Obchodní bilance EU 27 je zachycena na Grafu č. 18.

Graf č. 18: Obchodní bilance EU27 (v milionech ECU/EUR)

Zdroj: [16]

Zatímco ještě v roce 2004 dosahovala bilance zahraničního obchodu EU 27 hodnoty – 74 567 mil. EUR, v roce 2005 to byl skoro dvojnásobek.

Dosud nejvyšší záporná bilance zahraničního obchodu EU 27 byla vykázána v roce 2008, kdy dosáhla hodnoty – 265 424 mil. EUR.

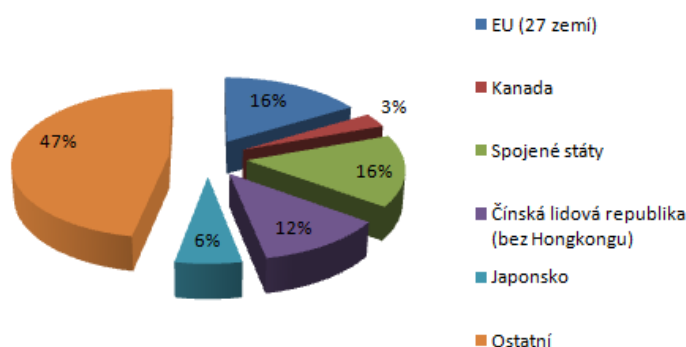
Největší podíl na dovozu do EU mělo v celém sledovaném období Německo, jeho podíl na dovozu do EU byl téměř 20 %. Dalším významným importérem do EU bylo Nizozemsko (podíl 13 %), Velká Británie (15 %) či Itálie (10 %). Nejméně dovážejícími zeměmi byl Kypr a Malta.

Do položky vývozu z EU největším dílem přispívalo rovněž Německo (27 %), dále pak Velká Británie (11 %) či Francie (11 %). Nejméně vyvážejícími zeměmi jsou pak Kypr a Malta.

Podíl dovozu jednotlivých členských zemí na celkovém dovozu EU je zachycen v Příloze č. 8, podíl vývozu jednotlivých členských zemí na celkovém vývozu EU je zachycen v Příloze č. 9.

Velká část dovozu je obhospodařena zeměmi v rámci EU 27, hlavním dovozcem do EU jsou USA (16 % z celkového dovozu v roce 2011) a Čína (12 % z celkového dovozu v roce 2011). Téměř polovina celkového dovozu do EU směřuje vedle zemí EU ze 4 hlavních zemí, jejich podíly na celkovém dovozu zachycuje následující Graf č. 19.

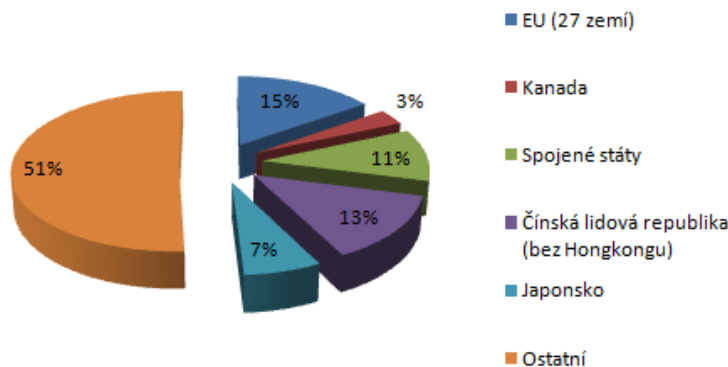
Graf č. 19: Podíl dovozu vybraných zemí a seskupení na celkovém dovozu (v %)

Zdroj: [16]

Hlavním odběratelem vyvezeného zboží je Čína, v roce 2011 putovalo do Číny 13,4 % celkového vývozu EU 27. Druhým největším odběratelem jsou spojené státy, do nichž směřuje 10,5 % celkového vývozu EU. Téměř polovina vývozu EU směřuje vedle zemí EU do 4 hlavních zemí, jejich podíl na celkovém vývozu z EU je znázorněn na Grafu č. 20.

Graf č. 20: Podíl vývozu vybraných zemí a seskupení na celkovém vývozu (v %)

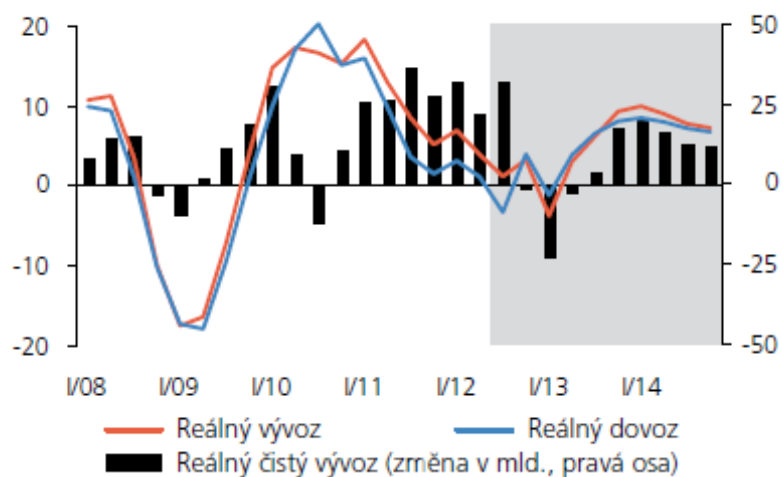
Zdroj: [16]

4.4.3 Budoucí vývoj zahraničního obchodu

To, jakým směrem se bude ubírat zahraniční obchod České republiky, bude do značné míry ovlivněno děním na okolních trzích, nicméně je očekáván růst vývozu od druhého čtvrtletí roku 2013 v souladu s vývojem zahraniční poptávky. Je očekáván nárůst bilance zahraničního obchodu až do roku 2014, poté je prognózován mírný pokles.

Očekávaný budoucí vývoj bilance zahraničního obchodu je zachycen v Grafu č. 21.

Graf č. 21: Očekávaný vývoj bilance zahraničního obchodu

Zdroj: [15]

5 ZÁVĚR

Letos je tomu 20 let od vzniku samostatné České republiky a tudíž i samostatné české ekonomiky. V té době došlo k nesnadnému přechodu od plánované ekonomiky k tržnímu způsobu hospodaření. Tento přechod nebyl snadný zejména s ohledem na fakt, že mu předcházelo čtyřicet let dlouhé období socialismu. Česká ekonomika se však tohoto úkolu zhostila se ctí a v prvních letech po transformaci dosahovala slušných hospodářských výsledků. Rok 1995 patřil k nejúspěšnějším rokům transformace. Nicméně od roku 1996 začalo tempo růstu zpomalovat. Od zřetelného posílení ekonomiky v roce 1999 docházelo i v následujících letech k růstu HDP v průměru 2,8 % ročně. Od roku 2003 pak vzrostl ještě o dalších 11,8 %.

Se vznikem samostatného českého státu v roce 1993 přišla ruka v ruce inflace ve výši přes 20 %, což ale bylo možné předpokládat – napovídal tomu zejména očekávaný příliv zahraničních investic, domácí poptávka či růst mezd. V dalším roce se však míra inflace ustálila kolem hodnoty 10 %, ještě nižších hodnot pak dosahovala až do roku 1997. Tento stav byl odvislý především od dezinflační politiky prováděné Českou národní bankou. Ta ve zmiňovaném období prováděla celou řadu restrikcí, které vedly v prosinci roku 1997 k rozhodnutí o změně režimu měnové politiky, a rok 1998 se stal rokem, kdy v České republice byla poprvé inflace cílována.

Opačný směr vývoje vykazovala nezaměstnanost, která v průběhu devadesátých let výrazně vzrostla. Zatímco počet nezaměstnaných obyvatel se v roce 1993 pohyboval na úrovni cca 220 tis., v roce 1996 se dostal až na úroveň 200 tis. V následujících letech nicméně docházelo k jeho opětovnému nárůstu, až v roce 1999 poprvé dosáhl hranice 450 tis. nezaměstnaných obyvatel. Tento nepříznivý počet se udržel až do roku 2001, kdy se počet nezaměstnaných obyvatel začal snižovat a jeho stav se ustálil s většími či menšími výkyvy kolem čísla 400 tis.

Vývoji zahraničního obchodu značně prospěla situace po listopadové revoluci v roce 1989 a vnik samostatného státu 1.1.1993. Až do té doby téměř uzavřený trh se otevřel a nic nebránilo tomu, aby na trh začalo proudit dosud nedostatkové zboží či zboží, které na trhu nebylo vůbec.

Liberalizace zahraničního obchodu byla jasným signálem okolním státům, že český trh je otevřený a hlavně připravený obchodovat se zahraničními partnery. Vývoji přispělo i to, že Česká republika vstoupila do řady organizací, které zahraniční obchod podporují (WTO, MMF, OECD, WB). Tento vývoj potvrzuje i fakt, že zahraniční obchod v roce 1993 narostl oproti roku 1989 téměř dvojnásobně. V tomto období lze pozorovat meziroční výkyvy v bilanci zahraničního obchodu – zatímco v roce 1989 byla bilance kladná ve výši 5,5 mld. Kč, v roce následujícím již byla záporná ve výši 19,8 mld. Kč. Příčinou byl zejména prudký nárůst dovozu oproti téměř stagnujícímu vývozu, jež byl dán zejména kvalitou dovážených produktů, kterým český trh nebyl připraven konkurovat.

Období roku 1998 bylo v celosvětovém měřítku charakteristické poklesem tempa růstu ekonomiky, poklesem cen na světových trzích surovin, energií a komodit. Tyto faktory měly značný vliv na makroekonomický vývoj české ekonomiky, kdy míra inflace po předchozím poklesu stoupla na hodnotu 10,7 %

Druhý rok uplatňování cílování inflace, rok 1999, se nesl v duchu dosahování cenové stability, konkrétně směřování k udržení nízkoinflačního prostředí, jež je jednou z podmínek přijetí České republiky mezi státy Evropské měnové unie. To se povedlo, jelikož míra inflace klesla v roce 1999 až na 2,1 %. Důvodem bylo zejména výrazné zpomalení meziročního růstu regulovaných cen a pokles cen potravin v důsledku zahraniční nadprodukce potravin, dovoz subvencovaných zahraničních potravin při nízké ochraně domácích producentů či rostoucí podíl obchodních řetězců na maloobchodním obratu.

Rostoucí míra nezaměstnanosti přetrvávala až do roku 2008, kdy byl zcela patrný pokles počtu nezaměstnaných až na 229 tis., což byl počet téměř identický s údaji z roku 1993. Ekonomická krize však způsobila znovunavýšení tohoto počtu o více než 150 tis. obyvatel, tedy na 352 tis. Na této hranici se s určitými výkyvy drží v podstatě dodnes.

Vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 ovlivnil zejména dění na poli zahraničního obchodu. V tomto roce však vykazoval zápornou bilanci ve výši 26,4 mld. Kč. Rok 2005 byl pro český zahraniční obchod rokem zlomovým, protože právě od tohoto období se začala bilance zahraničního obchodu vyvíjet pozitivně ve prospěch České republiky.

V roce 2004 se míra inflace opět odrazila od „inflačního dna“ předchozího roku a dostala se na úroveň 2,8 %. Důvodem tohoto nárůstu byl zejména nárůst regulovaných cen a růst cen zemního plynu a pohonných hmot a jejich promítnutí do dalších cenových složek. Stejně působil vliv daní u některých služeb (telekomunikace, bydlení, veřejné stravování či ubytování). Oproti tomu se příznivě vyvíjel kurz koruny vůči americkému dolaru i vůči euru.

Příznivý vývoj ekonomiky přerušila světová ekonomická krize v roce 2008, jejíž dopady ovlivnily především dění v roce 2009, kdy HDP reálně klesl o 4,2 %. Tento pokles byl větší, než ve zbývajících 26 zemích EU, tím pádem se pozice České republiky v tomto společenství mírně zhoršila. Byl zaznamenán pokles tvorby zásob a tvorby fixního kapitálu, došlo taktéž ke snížení míry investic i míry úspor. Klesala výkonnost základních odvětví, zejména průmyslu, kde rovněž klesla i zaměstnanost. Meziročně poklesla hodnota nových zakázek vybraných odvětví průmyslu, klesal také počet vydaných stavebních povolení. Zcela v souladu s probíhající recesí klesaly i ceny výrobců, oproti tomu byl zaznamenán růst cen ve stavební výrobě a rostly i ceny služeb. Rok 2009 se také zapsal jako rok největšího schodku státního rozpočtu za celou dobu existence ČR, jež byl vyvolán značným poklesem příjmů při neustálém růstu výdajů.

Rok 2010 znamenal pro českou ekonomiku určitou míru oživení, které bylo dočasně taženo investicemi. Celková inflace se mírně zvýšila a to zejména díky vlivu rostoucích cen komodit a cen pohonných hmot.

Dynamika vývoje HDP byla v roce 2011 charakterizována sestupnou tendencí v jednotlivých čtvrtletích, což do jisté míry odráželo vývoj ekonomik ostatních evropských států. Nicméně struktura růstu podle složek HDP ukazuje, že útlum české ekonomiky způsobily především domácí podmínky.

HDP meziročně reálně vzrostl o 1,7 %, přičemž tento růst byl ovlivněn výlučně pouze zahraničním obchodem, jež přidal meziročnímu růstu HDP 2,6 p.b., ostatní složky růst hospodářství snižovaly: výdaje vládního sektoru o 0,3 p.b., výdaje na konečnou spotřebu domácností o 0,2 p.b., investice o 0,3 p.b. či změna stavu zásob o 0,1 p.b.

Rok 2012 byl pro českou ekonomiku opět rokem recese, kdy HDP klesl o 1,2 %. Přispěly k tomu zejména výdaje domácností na konečnou spotřebu, jež se v tomto období

reálně snížily o 3,5 %. Nepříznivě se vyvíjely i výdaje vládního sektoru, které snížily tempo HDP o 0,2 p.b., tvorba hrubého kapitálu o 0,8 p.b. Příznivý byl pouze výsledek zahraničního obchodu, jež přispěl tempu HDP 1,5 p.b.

Vývoj české ekonomiky v dalších letech zohledňuje do určité míry druhou vlnu světové ekonomické krize, proto jsou prognózy poněkud opatrné a počítají v roce 2013 pokles HDP o 0,3 %. Celková inflace by měla setrvat mírně nad inflačním cílem, tedy nad hranicí 2 %, důvodem je předpokládané zvýšení obou sazeb DPH o 1 p.b.. Odhad budoucího vývoje nezaměstnanosti v ČR je značně ovlivněn budoucím vývojem dalších makroekonomických ukazatelů, především se odvíjí od HDP. Dá se očekávat, že v další vlně ekonomické krize bude počet nezaměstnaných stoupat, s využitím exponenciály trendu je predikována hodnota srovnatelná s úrovní v roce 2009. Očekáván je i růst vývozu v souladu s vývojem zahraniční poptávky.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

1. ERBENOVÁ, M., KUPKA, M., TŮMA, Z. *Makroekonomie I*. Praha: Karolinum, 1992.164s. ISBN 80-7066-675-7.
2. FRAIT J., ZEDNÍČEK R. *Makroekonomie*. Vysoká škola báňská, 1999. 179 s.ISBN 80-7078-296-X..
3. HELÍSEK, M. *Makroekonomie základní kurs*, 2. vydání, Melandrium, 2002. 326 s. ISBN 80-8617-526-X.
4. HOLMAN, R. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2000. 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3
5. JÍROVÁ, H. *Trh práce a politika zaměstnanosti*, Praha: VŠE v Praze, 1999. 95 s. ISBN 80-7079-635-9.
6. KADERÁBKOVÁ Anna et al. *Hospodářský růst a strukturální změny*. Praha: VŠE,2002. 228s. ISBN 80-245-0466-9.
7. MACH, J., KEIL, J., HAVRÁNEK, J., BUREŠOVÁ, M., SOUKUP A. *Makroekonomie I, II, III.*, Praha, Česká zemědělská univerzita, 1999. 549 s. ISBN 80-213-0541-X.
8. MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*, Praha: GRADA Publishing, 1999. 763 s. ISBN 80-7169-891-1.
9. MANKIW, N. Gregory, TAYLOR P. Mark. *Economics*. EMEA: Cengage Learning.2006.831 s. ISBN 1-84480-133-0.
10. PAVELKA, T. *Makroekonomie – základní kurz, III. vydání*. Melandrium, 2007. 278 s. ISBN 80-86175-58-4.
11. SAMUELSON, P., A. a NORDHAUS, Viliam D. *Ekonomie*: 18. vydání. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 80-205-0192-4
12. URBAN, J. *Základy teorie národního hospodářství*. Praha: Aspi Publishing, 2003. 423 s.ISBN 80-86395-72-3.

Internetové zdroje

13. Český statistický úřad <http://www.czso.cz/>
14. Oficiální portál pro podnikání a export: <http://www.businessinfo.cz/>
15. Česká národní banka: <http://www.cnb.cz/>
16. Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
17. Ministerstvo průmyslu a obchodu: <http://www.mpo.cz/>
18. Ministerstvo financí ČR: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>
19. Ministerstvo práce a sociálních věcí: <http://www.mpsv.cz/cs/>
20. Světová banka: <http://www.worldbank.org/>
21. Online zprávy hospodářských novin: <http://ihned.cz/>
22. Ekospace.cz: Mikro a makroekonomie pro všechny. <http://www.ekospace.cz/2-prednasky-makroekonomie-1/99-phillipsovy-krivky>
23. Finanční noviny <http://www.financninoviny.cz>
24. <http://devian.cz/2010/zkaza-vyhlazeneho-hospodarstvi-aneb-jak-staty-likviduji-trhy/>
25. http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_cs.htm

7 SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Složení spotřebního koše pro CPI

Tabulka č. 2: Míra růstu reálného HDP v EU27

Tabulka č. 3: Míra nezaměstnanosti v členských státech EU

Tabulka č. 4: Inflační cíle vyhlášené ČNB

Tabulka č. 5: Vývoj inflace v jednotlivých zemích EU

8 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Hospodářský cyklus

Obrázek č. 2: Poptávková inflace

Obrázek č. 3: Nabídková inflace

Obrázek č. 4: Setrvačná inflace

Obrázek č. 5: Phillipsova křivka

Obrázek č. 6: Cenová Phillipsova křivka

Obrázek č. 7: Míra nezaměstnanosti podle okresů

Obrázek č. 8: Počet volných uchazečů o 1 pracovní místo

9 SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Vývoj HDP České republiky v letech 1995 – 2011

Graf č. 2: Srovnání vývoje HDP v t.c., PPS na obyvatele v roce 2003 a 2011

Graf č. 3: Prognóza vývoje HDP

Graf č. 4: Vztah vývoje HDP a míry registrované nezaměstnanosti

Graf č. 5: Počet nezaměstnaných obyvatel

Graf č. 6: Struktura nezaměstnaných podle věku

Graf č. 7: Struktura nezaměstnaných dle vzdělání

Graf č. 8: Cizinci evidovaní Úřady práce podle státního občanství

Graf č. 9: Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrné cenové hladiny

Graf č. 10: Vývoj inflace v EU27

Graf č. 11: Prognóza inflace na horizontu měnové politiky

Graf č. 12: Vývoj dovozu a vývozu ČR

Graf č. 13: Bilance zahraničního obchodu v mld. Kč

Graf č. 14: Porovnání struktury vývozu v letech 1991 a 2012

Graf č. 15: Porovnání struktury dovozu v letech 1991 a 2012

Graf č. 16: Struktura vývozu dle jednotlivých teritorií v roce 2011

Graf č. 17: Struktura dovozu dle jednotlivých teritorií v roce 2011

Graf č. 18: Obchodní bilance EU27 (v milionech ECU/EUR)

Graf č. 19: Podíl dovozu vybraných zemí a seskupení na celkovém dovozu (v %)

Graf č. 20: Podíl vývozu vybraných zemí a seskupení na celkovém vývozu (v %)

Graf č. 21: Očekávaný vývoj bilance zahraničního obchodu

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Účty platební bilance

Příloha č. 2 Základní charakteristika členských států Evropské unie

Příloha č. 3 HDP v t.c., PPS na obyvatele v jednotlivých státech EU v období 2003 - 2011

Příloha č. 4 Struktura nezaměstnaných podle pohlaví

Příloha č. 5 Struktura zaměstnaných v EU dle odvětví (v %)

Příloha č. 6 Zahraniční obchod České republiky od roku 1989 do roku 2012

Příloha č. 7 Hodnota dovozu a vývozu dle jednotlivých teritorií v roce 2011 v mil. Kč

Příloha č. 8 Podíl dovozu jednotlivých členských států na celkovém dovozu EU (v %)

Příloha č. 9 Podíl vývozu jednotlivých členských států na celkovém vývozu EU (v %)

Příloha č. 1 Účty platební bilance

10.1.1.1 Kreditní záznamy	10.1.1.2 Debetní záznamy
1. BĚŽNÝ ÚČET	
A: export zboží	B: import zboží
Obchodní bilance = A – B	
C: export služeb - příjmy z turistiky, dopravy, ...	D: import služeb - výdaje na turistiku, dopravu, ...
Bilance služeb = C – D	
E: výnosy - příjmy z investic (úroky, dividendy, ...) - příjmy z práce v zahraničí	F: náklady - investiční příjmy cizinců - pracovní příjmy cizinců
Bilance výnosů = E – F	
Výkonová bilance = A + C + E – (B + D + F)	
G: jednostranné transfery přijaté	H: jednostranné transfery poskytnuté
Bilance na běžném účtu = A + C + E + G – (B + D + F + H)	
2. FINANČNÍ ÚČET	
I: dlouhodobý kapitál (import) a) zahraniční investice - přímé investice - portfoliové investice b) výpůjčky - soukromé - vládní	J: dlouhodobý kapitál (export) c) investice v zahraničí - přímé investice - portfoliové investice d) výpůjčky - soukromé - vládní
Základní bilance = A + C + E + G + I – (B + D + F + H + J)	
K: krátkodobý kapitál (import)	L: krátkodobý kapitál (export)
M: statistická chyba (+)	(-)
Bilance na finančním účtu = I + K + M – (J + L)	
Oficiální vyrovnávací bilance = A + C + E + G + I – (B + D + F + H + J + L)	
3. ÚČET OFICIÁLNÍCH MĚNOVÝCH REZERV	
N: prodej měnových rezerv	O: nákup měnových rezerv
Bilance na účtu oficiálních měnových rezerv = N – O	

Zdroj: [2]

Příloha č. 2 Základní charakteristika členských států Evropské unie

Belgie

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)

Hlavní město: Brusel

Rozloha: 30 528 km²

Počet obyvatel: 10,7 milionu

Měna: Členem [eurozóny](#) od 1999 (€)

Bulharsko

Rok vstupu do EU: 2007

Hlavní město: Sofie

Rozloha: 111 910 km²

Počet obyvatel: 7,6 milionu

Měna: lev (лв)

Česká republika

Rok vstupu do EU: 2004

Hlavní město: Praha

Rozloha: 78 866 km²

Počet obyvatel: 10,5 milionu

Měna: česká koruna (Kč)

Dánsko

Rok vstupu do EU: 1973

Hlavní město: Kodaň

Rozloha: 43 094 km²

Počet obyvatel: 5,5 milionu

Měna: dánská koruna (kr.)

Estonsko

Rok vstupu do EU: 2004

Hlavní město: Tallinn

Rozloha: 45 000 km²

Počet obyvatel: 1,3 milionu

Měna: Členem eurozóny od 2011 (€)

Finsko

Rok vstupu do EU: 1995

Hlavní město: Helsinky

Rozloha: 338 000 km²

Počet obyvatel: 5,3 milionu

Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Francie

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)

Hlavní město: Paříž

Rozloha: 550 000 km²

Počet obyvatel: 64,3 milionu

Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Irsko

Rok vstupu do EU: 1973

Hlavní město: Dublin
Rozloha: 70 000 km²
Počet obyvatel: 4,5 milionu
Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Itálie

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)
Hlavní město: Řím
Rozloha: 301 263 km²
Počet obyvatel: 60 milionu
Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Kypř

Rok vstupu do EU: 2004
Hlavní město: Nikósie
Rozloha: 9 250 km²
Počet obyvatel: 800 tisíc
Měna: Členem eurozóny od 2008 (€)

Litva

Rok vstupu do EU: 2004
Hlavní město: Vilnius
Rozloha: 65 000 km²
Počet obyvatel: 3,3 milionu
Měna: litas (Lt)

Lotyšsko

Rok vstupu do EU: 2004
Hlavní město: Riga
Rozloha: 65 000 km²
Počet obyvatel: 2,3 milionu
Měna: lat (Ls)

Lucembursko

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)
Hlavní město: Lucemburk
Rozloha: 2 586 km²
Počet obyvatel: 500 tisíc
Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Maďarsko

Rok vstupu do EU: 2004
Hlavní město: Budapešť
Rozloha: 93 000 km²
Počet obyvatel: 10 milionu
Měna: forint (Ft)

Malta

Rok vstupu do EU: 2004
Hlavní město: Valletta
Rozloha: 316 km²
Počet obyvatel: 400 tisíc
Měna: Členem eurozóny od 2008 (€)

Německo

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)

Hlavní město: Berlín

Rozloha: 356 854 km²

Počet obyvatel: 82 milionu

Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Nizozemsko

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)

Hlavní město: Amsterdam

Rozloha: 41 526 km²

Počet obyvatel: 16,4 milionu

Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Polsko

Rok vstupu do EU: 2004

Hlavní město: Varšava

Rozloha: 312 679 km²

Počet obyvatel: 38,1 milionu

Měna: zlotý (zł)

Portugalsko

Rok vstupu do EU: 1986

Hlavní město: Lisabon

Rozloha: 92 072 km²

Počet obyvatel: 10,6 milionu

Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Rakousko

Rok vstupu do EU: 1995

Hlavní město: Vídeň

Rozloha: 83 870 km²

Počet obyvatel: 8,3 milionu

Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Řecko

Rok vstupu do EU: 1981

Hlavní město: Athény

Rozloha: 131 957 km²

Počet obyvatel: 11,2 milionu

Měna: Členem eurozóny od 2001 (€)

Rumunsko

Rok vstupu do EU: 2007

Hlavní město: Bukurešť

Rozloha: 237 500 km²

Počet obyvatel: 21,5 milionu

Měna: rumunský leu

Slovensko

Rok vstupu do EU: 2004

Hlavní město: Bratislava

Rozloha: 48 845 km²

Počet obyvatel: 5,4 milionu

Měna: Členem eurozóny od 2009 (€)

Slovensko

Rok vstupu do EU: 2004

Hlavní město: Lublaň

Rozloha: 20 273 km²

Počet obyvatel: 2 milionu

Měna: Členem eurozóny od 2007 (€)

Španělsko

Rok vstupu do EU: 1986

Hlavní město: Madrid

Rozloha: 504 782 km²

Počet obyvatel: 45,8 milionu

Měna: Členem eurozóny od 1999 (€)

Spojené království

Rok vstupu do EU: 1973

Hlavní město: Londýn

Rozloha: 244 820 km²

Počet obyvatel: 61,7 milionu

Měna: libra šterlinků (£)

Švédsko

Rok vstupu do EU: 1995

Hlavní město: Stockholm

Rozloha: 449 964 km²

Počet obyvatel: 9,2 milionu

Měna: koruna (kr)

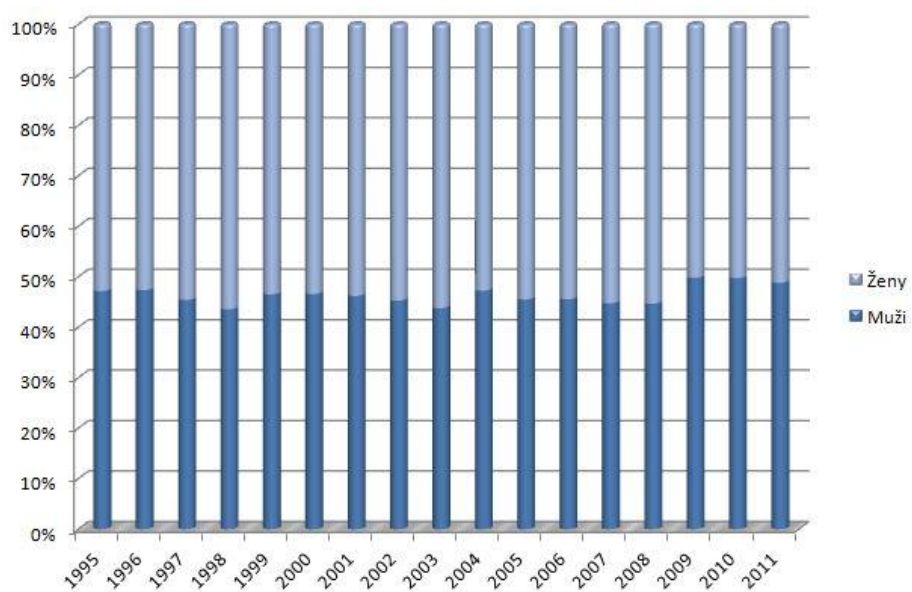
Zdroj: [25]

Příloha č. 3 HDP v t.c., PPS na obyvatele v jednotlivých státech EU v období 2003 - 2011

stát / rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 countries)	20 700	21 700	22 500	23 700	25 000	25 000	23 500	24 500	25 100
Belgium	25 600	26 300	27 000	27 900	28 900	29 000	27 700	29 200	29 900
Bulgaria	7 000	7 500	8 200	9 000	10 000	10 900	10 300	10 700	11 600
Czech Republic	15 900	16 900	17 800	18 900	20 700	20 200	19 400	19 500	20 200
Denmark	25 700	27 200	27 800	29 300	30 600	31 100	29 000	31 300	31 500
Germany	24 000	25 000	26 100	27 300	28 900	29 000	27 000	29 000	30 300
Estonia	11 300	12 400	13 800	15 600	17 500	17 200	14 700	15 500	16 900
Ireland	29 300	30 900	32 500	34 500	36 600	33 100	30 500	31 600	32 500
Greece	19 200	20 300	20 400	21 800	22 500	23 100	22 100	21 400	20 100
Spain	20 900	21 900	22 900	24 800	26 200	25 900	24 200	24 300	24 700
France	23 100	23 700	24 700	25 600	26 900	26 700	25 600	26 500	27 200
Italy	23 000	23 200	23 700	24 700	26 000	26 100	24 400	24 700	25 100
Cyprus	18 300	19 700	20 900	22 000	23 600	24 900	23 500	23 600	23 700
Latvia	9 100	10 100	11 100	12 500	14 300	14 600	12 700	13 200	14 700
Lithuania	10 300	11 200	12 300	13 700	15 500	16 200	13 600	14 900	16 600
Luxembourg	51 200	54 600	57 100	63 900	68 500	65 900	60 000	65 200	68 100
Hungary	13 000	13 600	14 200	14 900	15 400	16 000	15 300	15 900	16 500
Malta	17 000	17 300	18 100	18 600	19 500	20 200	19 800	21 100	21 500
Netherlands	26 800	28 000	29 400	31 000	33 100	33 600	31 000	32 100	32 900
Austria	26 500	27 700	28 200	29 800	30 900	31 100	29 400	31 100	32 400
Poland	10 100	11 000	11 500	12 300	13 600	14 100	14 200	15 300	16 200
Portugal	16 400	16 700	17 900	18 700	19 600	19 500	18 800	19 700	19 500
Romania	6 500	7 400	7 900	9 100	10 400	11 700	11 100	11 400	11 500
Slovenia	17 300	18 800	19 700	20 700	22 100	22 700	20 300	20 500	21 000
Slovakia	11 500	12 300	13 500	15 000	16 900	18 100	17 100	17 900	18 400
Finland	23 300	25 200	25 700	27 000	29 400	29 800	26 900	27 800	28 800
Sweden	25 700	27 400	27 400	29 100	31 200	31 000	28 200	30 200	31 800
United Kingdom	25 200	26 700	27 600	28 600	29 100	28 200	26 000	27 200	27 400

Zdroj: [16]

Příloha č. 4 Struktura nezaměstnaných podle pohlaví

Zdroj: Autorka práce podle [13]

Příloha č. 5 Struktura zaměstnaných v EU dle odvětví (v %)

stát / rok	Zemědělství	Průmysl včetně stavebnictví	Tržní služby	Převážně netržní služby
EU (27 countries)	5.0	25.2	39.4	30.4
Belgium	1.3	23.2	38.4	37.1
Bulgaria	6.8	31.8	39.0	22.4
Czech Republic	3.0	38.4	35.5	23.1
Denmark	2.4	19.9	39.3	38.4
Germany	1.6	28.3	39.8	30.3
Estonia	4.4	32.6	37.2	25.8
Ireland	4.6	18.6	44.6	31.9
Greece	12.4	17.8	42.5	27.3
Spain	4.2	21.8	44.1	29.9
France	2.9	22.2	38.3	36.6
Italy	3.7	28.5	40.2	27.7
Cyprus	3.9	21.4	45.3	29.4
Latvia	9.5	23.6	40.9	26.0
Lithuania	8.5	24.6	39.4	27.5
Luxembourg	1.2	13.4	43.7	41.7
Hungary	4.8	30.7	37.7	26.7
Malta	1.1	24.6	43.4	30.8
Netherlands	2.8	17.1	42.4	37.7
Austria	5.3	26.0	42.0	26.7
Poland	12.7	30.6	33.9	22.8
Portugal	9.9	27.3	35.2	27.6
Romania	28.6	28.8	26.3	16.3
Slovenia	8.6	31.7	35.8	24.0
Slovakia	3.0	37.4	34.9	27.4
Finland	4.2	23.0	39.0	33.8
Sweden	2.0	20.0	40.7	37.4
United Kingdom	1.2	19.2	43.6	36.0

Zdroj: [23]

Příloha č. 6 Zahraniční obchod České republiky od roku 1989 do roku 2012

	Obrat	Vývoz	Dovoz	Bilance	Změna proti předchozímu roku v %		Krytí dovozu vývozem v %
	v mld. Kč				vývoz	dovoz	
1989	427,5	216,5	211,0	5,5	.	.	102,6
1990	448,0	214,1	233,9	-19,8	-1,1	10,9	91,5
1991	442,4	233,6	208,8	24,8	9,1	-10,8	111,9
1992	541,5	248,1	293,4	-45,3	6,2	40,5	84,6
1993	847,7	421,6	426,1	-4,5	69,9	45,2	98,9
1994	957,2	458,8	498,4	-39,4	8,8	17,0	92,1
1995	1 231,9	566,2	665,7	-99,5	23,4	33,6	85,0
1996	1 356,4	601,7	754,7	-153,0	6,3	13,4	79,7
1997	1 569,0	709,3	859,7	-150,4	17,9	13,9	82,5
1998	1 748,7	834,2	914,5	-80,3	17,6	6,4	91,2
1999	1 882,0	908,8	973,2	-64,4	8,9	6,4	93,4
2000	2 363,0	1 121,1	1 241,9	-120,8	23,4	27,6	90,3
2001	2 654,2	1 268,6	1 385,6	-117,0	13,2	11,6	91,6
2002	2 580,6	1 254,9	1 325,7	-70,8	-1,2	-4,3	94,7
2003	2 811,6	1 370,9	1 440,7	-69,8	9,3	8,7	95,2
2004	3 471,8	1 722,7	1 749,1	-26,4	25,7	21,4	98,5
2005	3 698,6	1 868,6	1 830,0	38,6	8,5	4,6	102,1
2006	4 249,4	2 144,6	2 104,8	39,8	14,8	15,0	101,9
2007	4 870,5	2 479,2	2 391,3	87,9	15,6	13,6	103,7
2008	4 880,2	2 473,7	2 406,5	67,2	-0,2	0,6	102,8
2009	4 127,7	2 138,6	1 989,0	149,6	-13,5	-17,3	107,5
2010	4 944,4	2 532,8	2 411,6	121,2	18,4	21,2	105,0
2011	5 566,3	2 878,7	2 687,6	191,1	13,7	11,4	107,1
2012	5 820,2	3 064,8	2 755,3	309,5	6,5	2,5	111,2

Zdroj: [13]

Příloha č. 7 Hodnota dovozu a vývozu dle jednotlivých teritorií v roce 2011
v mil. Kč

	Absolutně (v mil. Kč)					
	vyspělé tržní ekonomiky	EU	rozvojové ekonomiky	evropské tranzitivní ekonomiky	Společenství nezávislých států	ostatní
vývoz	2576942	2388968	107293	24866	136243	31527
dovoz	1917931	1715522	196210	11620	213207	341391

Zdroj: [16]

Příloha č. 8 Podíl dovozu jednotlivých členských států na celkovém dovozu EU (v %)

stát / rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 countries)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Belgium	6.1	6.0	5.9	6.1	6.0	6.0	6.0	6.2	6.1
Bulgaria	0.5	0.4	0.4	0.6	0.7	0.5	0.5	0.6	0.6
Czech Republic	1.1	1.0	1.1	1.2	1.4	1.3	1.6	1.6	1.5
Denmark	1.6	1.5	1.4	1.3	1.3	1.5	1.2	1.2	1.2
Germany	19.2	18.8	19.2	18.9	18.5	19.1	19.1	19.2	18.5
Estonia	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2
Ireland	1.7	1.6	1.3	1.3	1.1	1.3	1.0	0.8	0.9
Greece	1.6	1.5	1.6	1.7	1.8	1.8	1.5	1.2	1.4
Spain	6.5	7.0	7.3	7.3	7.4	6.4	6.6	6.8	6.6
France	11.2	11.1	9.7	9.7	9.8	10.0	9.5	9.8	9.6
Italy	10.5	10.6	11.0	10.9	10.9	10.3	10.8	10.8	10.0
Cyprus	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Latvia	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2
Lithuania	0.4	0.4	0.4	0.4	0.6	0.4	0.5	0.6	0.6
Luxembourg	0.4	0.4	0.5	0.4	0.3	0.4	0.2	0.2	0.3
Hungary	1.5	1.4	1.4	1.5	1.5	1.4	1.4	1.3	1.2
Malta	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Netherlands	11.7	12.5	12.2	12.4	12.9	13.1	13.6	13.4	14.0
Austria	1.6	1.7	1.6	1.7	1.7	1.8	1.8	1.8	1.9
Poland	1.7	1.7	2.0	2.2	2.5	2.4	2.6	2.6	2.8
Portugal	1.0	1.0	0.9	1.0	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9
Romania	0.9	1.0	1.1	1.0	1.1	0.9	0.8	0.9	0.8
Slovenia	0.2	0.3	0.3	0.4	0.5	0.4	0.5	0.5	0.5
Slovakia	0.5	0.5	0.7	0.8	0.9	0.8	0.9	0.9	0.9
Finland	1.3	1.3	1.5	1.5	1.5	1.2	1.2	1.4	1.2
Sweden	2.2	2.2	2.3	2.2	2.2	2.2	2.4	2.3	2.3
United Kingdom	16.2	15.2	15.7	14.9	13.7	15.3	14.8	14.4	15.6

Zdroj: [16]

Příloha č. 9 Podíl vývozu jednotlivých členských států na celkovém vývozu EU (v %)

stát / rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27 countries)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Belgium	5.9	5.9	5.9	6.1	5.6	5.9	6.1	6.1	6.2
Bulgaria	0.3	0.3	0.4	0.4	0.5	0.4	0.4	0.5	0.5
Czech Republic	0.7	0.9	0.9	1.1	1.1	1.1	1.2	1.3	1.4
Denmark	1.9	1.9	1.8	1.8	1.8	2.0	1.8	1.8	1.8
Germany	27.2	26.4	27.6	27.4	27.4	27.5	27.9	27.7	27.8
Estonia	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3
Ireland	3.3	3.0	2.7	2.6	2.4	2.9	2.7	2.4	2.2
Greece	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.7	0.9
Spain	4.0	4.0	4.2	4.3	4.4	4.5	4.4	4.7	4.9
France	13.0	12.9	11.7	11.3	11.5	11.9	11.4	10.7	10.8
Italy	11.4	11.0	11.1	11.5	11.5	11.3	10.6	10.6	10.7
Cyprus	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Latvia	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Lithuania	0.3	0.3	0.4	0.4	0.5	0.4	0.5	0.5	0.5
Luxembourg	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Hungary	0.8	0.9	1.1	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Malta	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Netherlands	6.1	6.2	6.6	7.1	6.9	7.3	7.3	7.1	7.3
Austria	2.6	2.7	2.6	2.6	2.6	2.5	2.4	2.4	2.4
Poland	1.2	1.5	1.6	1.7	2.0	1.8	1.9	1.9	2.1
Portugal	0.6	0.6	0.7	0.7	0.8	0.7	0.7	0.7	0.8
Romania	0.5	0.6	0.7	0.7	0.8	0.7	0.8	0.8	0.8
Slovenia	0.4	0.5	0.5	0.5	0.6	0.5	0.5	0.5	0.5
Slovakia	0.3	0.3	0.4	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6
Finland	2.2	2.2	2.3	2.3	2.2	1.8	1.8	1.6	1.6
Sweden	4.3	4.1	4.0	3.8	3.8	3.6	3.8	3.8	3.4
United Kingdom	12.1	12.4	11.5	10.9	10.8	10.4	10.9	11.5	10.9

Zdroj: [16]